



**НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН
2022 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот
2023 он

АГУУЛГА

- 1. АЛСЫН ХАРАА, ЭРХЭМ ЗОРИЛГО, ТЭРГҮҮЛЭХ ЗОРИЛТ**
- 2. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САЛБАРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЕРӨНХИЙ ТОЙМ**
- 3. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО**
- 4. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА**
 - 4.1 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрх
 - 4.2 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүтэц, бүрэлдэхүүн
 - 4.3 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн хуралдаан
- 5. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ, ХАМРАЛТ**
 - 5.1 Нийгмийн даатгалын сангийн төсөв, төсвийн гүйцэтгэл
 - 5.2 Нийгмийн даатгалын сангийн орлого
 - 5.3 Нийгмийн даатгалын сангийн зарцуулалт
 - 5.4 Нийгмийн даатгалын хамралт
- 6. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГААС ОЛГОЖ БУЙ ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖ, ТӨЛБӨР, ЗАРДАЛ**
 - 6.1 Тэтгэвэр олголт
 - 6.2 Тэтгэмж олголт
 - 6.3 ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас олгосон төлбөр, зардал
 - 6.4 Ажилгүйдлийн тэтгэмж олголт
- 7. ЭРХ ЗҮЙН БАРИМТ БИЧГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ХЯНАЛТ**
 - 7.1 Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилт
 - 7.2 Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжуудыг боловсронгуй болгох, Засгийн газрын тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилт
- 8. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЦАХИМЖУУЛАЛТ, ЧАНАР, ХҮРТЭЭМЖ**
 - 8.1 Мэдээлэл технологийн үйл ажиллагаа
 - 8.2 Нийгмийн даатгалын үйлчилгээний чанар, хөгжүүлэлт, хүртээмж
- 9. ЭМНЭЛЭГ, ХӨДӨЛМӨРИЙН МАГАДЛАЛ**
- 10. ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ**
- 11. МЭДЭЭЛЭЛ СУРТАЛЧИЛГАА, ИЛ ТОД БАЙДАЛ, ОЛОН НИЙТТЭЙ ХАРИЛЦАХ**
 - 11.1 Хэрэглэгчийн үнэлгээ
 - 11.2 Сургалт сурталчилгаа, олон нийттэй харилцах
 - 11.3 Лавлах үйлчилгээ
 - 11.4 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт
 - 11.5 Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа
- 12. ДОТООД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА**
 - 12.1 Хүний нөөц
 - 12.2 Үйл ажиллагааны зардал
- 13. ДҮГНЭЛТ**

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

Товчлол	Тайлал
ААНБ	Аж ахуйн нэгж, байгууллага
АХБ	Азийн хөгжлийн банк
БНКазУ	Бүгд Найрамдах Казахстан Улс
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
БНТУ	Бүгд Найрамдах Турк Улс
БНУУ	Бүгд Найрамдах Унгар Улс
ДТШ	Даатгуулагчийн төлөх шимтгэл
ЗГ	Засгийн газар
КЭХА	Капиталын эрх хүлээн авагч
МАОЭНХ	Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо
МАХ	Монголын Ахмадын Холбоо
МУ	Монгол Улс
МҮХАҮТ	Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим
МҮЭХ	Монголын Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо
НББСШУБХ	Нийгмийн бодлого, боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны байнгын хороо
НД	Нийгмийн даатгал
НДБ	Нийгмийн даатгалын байгууллага
НДЕГ	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар
НДС	Нийгмийн даатгалын сан
НДҮЗ	Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл
НДХ	Нийгмийн даатгалын хэлтэс
НХС	Нийгмийн халамжийн сан
ОХУ	Оросын Холбооны Улс
ОУХБ	Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага
ТӨБЗГ	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар
ТҮЦ	Төрийн үйлчилгээний цэг
УИХ	Улсын Их Хурал
ҮОМШӨ	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
ҮЭХ	Үйлдвэрчний Эвлэлийн Холбоо

ХНХЯ	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ХЧТА	Хөдөлмөрийн чадвар түр алдалт
ЭМД	Эрүүл мэндийн даатгал
ЭМДС	Эрүүл мэндийн даатгалын сан
ЭХМТК	Эмнэлэг, хөдөлмөрийн магадлах төв комисс

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

- Хүснэгт 1. НДС-ийн орлогын биелэлт
- Хүснэгт 2. НДС-ийн 2022 оны орлогын гүйцэтгэл
- Хүснэгт 3. НДС-ийн 2022 оны зарлагын гүйцэтгэл
- Хүснэгт 4. НДС-ийн 2022 онд зарцуулсан мөнгөн дүн, үйлчлүүлсэн хүний тоо
- Хүснэгт 5. Тэтгэвэр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
- Хүснэгт 6. Тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
- Хүснэгт 7. Тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
- Хүснэгт 8. Хяналт, шалгалтад хамрагдсан НДХ, зөрчлийн дүн
- Хүснэгт 9. НДБ-ын албан хаагчдын нас, хүйсийн мэдээлэл

ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

- График 1. НДС-ийн төсвийн гүйцэтгэл
- График 2. Тэтгэвэр, тэтгэмж авагчдын тоо
- График 3. Тэтгэвэр, тэтгэмж авагчдын бүтэц
- График 4. Даатгуулагчдын тоо
- График 5. НДБ-ын бүтэц
- График 6. НДҮЗ-ийн бүтэц
- График 7. НДС-ийн төсөв
- График 8. НДС-ийн орлогын бүтэц
- График 9. НД-ын хамралт
- График 10. Тэтгэврийн зарлага
- График 11. Тэтгэвэр авагчдын бүтэц
- График 12. Тэтгэврийн доод болон дундаж хэмжээ
- График 13. Тэтгэмжийн зарлага
- График 14. ҮОМШӨ-ний даатгалын сангийн зарлага
- График 15. Ажилгүйдлийн тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
- График 16. НДБ-ын албан хаагчдын албан тушаалын ангилал, тоо
- График 17. НДБ-ын үйл ажиллагааны зардал

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

- Хавсралт 1. Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилт
- Хавсралт 2. ЗГ-ын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт НД-ын чиглэлээр тусгагдсан зорилт, арга хэмжээний биелэлт
- Хавсралт 3. МУ-ын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөөнд НД-ын чиглэлээр тусгагдсан зорилт арга хэмжээний биелэлт
- Хавсралт 4. НД-ын салбарын 2022 оны хөгжлийн үзүүлэлт
- Хавсралт 5. Байгууллагын 2022 оны жилийн эцсийн гүйцэтгэлийн тайлан
- Хавсралт 6. Төрийн албан хаагчийн сургалт, ажиллах нөхцөл, нийгмийн баталгааг хангах хөтөлбөрийн биелэлт
- Хавсралт 7. Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт
- Хавсралт 8. Нийгмийн даатгалын санхүүгийн 2022 оны аудитын тайлан

ӨМНӨХ ҮГ

НДҮЗ-ийн 2022 оны үйл ажиллагааны тайланг танилцуулж байна.

НДҮЗ нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчмыг удирдлага болгож, Нийгмийн даатгалын тухай хуульд заасан бүрэн эрх, чиг үүргийнхээ хүрээнд НД-ын талаарх төрийн бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэн НД-ын салбарыг нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажилласан болно.

Тайлангийн хугацаанд НДҮЗ нь НД-ын талаар төрөөс баримтлах бодлогын хэрэгжилтийг хангуулах, даатгалын сангийн орлого бүрдүүлэх, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардлыг хугацаанд нь олгох, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад чиглэсэн зохицуулалтыг хийж, холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах, даатгуулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн олон арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүллээ.

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар НД-ын шимтгэлийн орлого 2.4 их наяд төгрөг төвлөрүүлэхээс 2.7 их наяд төгрөгийг төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг 112.1 хувиар биелүүлж, 2.8 сая хүн /давхардсан тоогоор/-д тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардалд 3.4 их наяд төгрөг зарцуулсан болно.

НД-ын болон тэтгэврийн дэвтрийг цахим хэлбэрт бүрэн шилжүүлсэн бөгөөд НД-ын нийт 34 үйлчилгээний 24 үйлчилгээг цахимжуулаад байна.

НДҮЗ нь 2022 онд нийт 8 удаа хуралдан 17 асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж, 7 тогтоол баталсан.

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль болон Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэмжийн тухай, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай, Хувийн нэмэлт тэтгэврийн тухай хуулиудаас бүрдсэн Нийгмийн даатгалын багц хуулийн төслийг боловсруулан ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, УИХ-д өргөн мэдүүлээд байна.

Хуулийн төсөлд олон давхаргат тэтгэврийн тогтолцоог нэвтрүүлэх, ахмад настан бүрд суурь тэтгэвэр олгох, иргэн бүр сайн дурын үндсэн дээр хувийн тэтгэврийн нэмэлт даатгалд даатгуулж, нэмэгдэл тэтгэвэр авах, тэтгэврийг индексжүүлэн нэмэгдүүлэх, хуваарилалтын тогтолцооноос хуримтлалын тогтолцоонд шилжих асуудлуудыг тусгасан юм.

НЭГ. АЛСЫН ХАРАА, ЭРХЭМ ЗОРИЛГО, ТЭРГҮҮЛЭХ ЗОРИЛТ



Нийгмийн түншлэгч талуудын тэгш оролцоог хангаж, нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг нэмэгдүүлж, нийгмийн даатгалын тогтолцоонд хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжин, нийгмийн даатгалын сангуудын бие даасан байдал, удирдлага, засаглалыг сайжруулж, бүх нийтийн насан туршийн нийгмийн баталгааг хангахуйц нийгмийн даатгалын бүрэн бие даасан тогтолцоог бий болгон хөгжүүлнэ.



Нийгмийн даатгалын үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын тэгш оролцоотойгоор нийгмийн даатгалын эрх зүйн орчин, тогтолцоо, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгож, төрөөс баримталж буй бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, хүн амын насжилт, хөдөлмөр эрхлэлтийн хэв шинж, тэтгэвэр, тэтгэмж авагчдын тооны байдал зэрэг нийгэм, эдийн засаг, хүн ам зүйн хүчин зүйлтэй уялдуулан тэтгэврийн даатгалын тогтолцоог шинэчилж, олон давхаргат тогтолцоог бий болгох, хүн амыг нийгмийн даатгалд бүрэн хамруулах, нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгийг өсгөн арвижуулах, нийгмийн даатгалын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан, иргэдийнхээ нийгмийн баталгааг хангана.



Даатгуулагч, ажил олгогч, Засгийн газрын нийгмийн даатгалын үйл ажиллагаанд тэгш оролцох боломж, нөхцөлийг хангаж, нийгмийн даатгалтай холбогдолтой хууль, тогтоомжийн биелэлт болон даатгалын сангийн орлого, зарлагын байдалд хяналт тавьж, иргэддээ хүргэх нийгмийн даатгалын үйлчилгээг чанартай, хүртээмжтэй зохион байгуулах, даатгуулагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, нийгмийн даатгалтай холбоотой аливаа асуудлыг нийгмийн даатгалын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, хамтын удирдлагын хүрээнд олонхын саналаар шийдвэрлэж, гаргасан тогтоол, журам, зөвлөмж, удирдамж, шийдвэрийн хэрэгжилтэд нь хяналт тавьж ажиллана.

ХОЁР. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САЛБАРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЕРӨНХИЙ ТОЙМ



НДҮЗ нь тайлант хугацаанд УИХ-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”, 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, 2015 оны 53 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төрөөс тэтгэврийн шинэчлэлийн талаар баримтлах бодлого”, ЗГ-ын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө, Нийгмийн даатгалын үйлчилгээний маркетингийн дунд хугацааны хөтөлбөр (2019-2022 он)-ийг хэрэгжүүлэхдээ хууль тогтоомжоор хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулсан байна.

2022 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг бодлогын баримт бичиг, салбарын үндэсний хөтөлбөр, байгууллагын стратеги төлөвлөгөөний зорилтыг чиглэл болгон 67 ажил үйлчилгээ, арга хэмжээг чиг үүргийн дагуу хийж гүйцэтгэхээр боловсруулсан. Төлөвлөгөөт ажил, үйлчилгээ, арга хэмжээний биелэлт тус бүрд хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийж, дүгнэхэд нийт хэрэгжилт 94.8 хувьтай гарсан бөгөөд төлөвлөлт, түүний биелэлт, хэрэгжилтийн байдал байгууллагын төсөв, санхүү, дотоод үйл ажиллагаа “бүрэн хангалттай” үр дүнд хүрлээ.

Хэрэгжүүлсэн нийт арга хэмжээний зорилт, арга хэмжээ нь зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрсэн 100 хувийн хэрэгжилттэй 48, зорилт, арга хэмжээний хүрэх түвшинд бүрэн хүрээгүй боловч зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан 90.0-99.4 хувийн хэрэгжилттэй 10, тавьсан зорилт, арга хэмжээнд хүрэх зорилгоор өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг гаргасан, гүйцэтгэл нь 70.0-74.0 хувийн хэрэгжилттэй 8 арга хэмжээ байна.

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар НД-ын шимтгэлийн орлого 2,379.9 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээс 2,668.6 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг 112.1 хувиар биелүүлж, 2868.1 мянган хүн /давхардсан тоогоор/-д тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардалд 3,415.7 тэрбум төгрөг зарцуулав.

График 1. НДС-ийн төсвийн гүйцэтгэл /тэрбум.төг/



ЗГ-ын 2022 оны “Тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх тухай” 63 дугаар тогтоолын дагуу тэтгэвэр нэмэгдүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулж, НДС-аас болон цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн дагуу олгож байгаа тэтгэврийн хэмжээг 15 хувиар тус тус нэмэгдүүлэн, бүрэн тэтгэврийн доод хэмжээг 500.0 мянган төгрөг, хувь тэнцүүлсэн тэтгэврийн доод хэмжээг 400.0 мянган төгрөгөөр шинэчлэн тогтоож, нэмэгдсэн тэтгэврийг 2022 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн олгож эхэллээ. Уг арга хэмжээнд 469.2 мянган тэтгэвэр авагч хамрагдаж, тэтгэврийн нэмэгдэлд 637.4 тэрбум төгрөг зарцуулсны дүнд дундаж тэтгэвэр 555.6 мянган төгрөгт хүрэв.

График 2. Тэтгэвэр, тэтгэмж авагчдын тоо /мян.хүн/

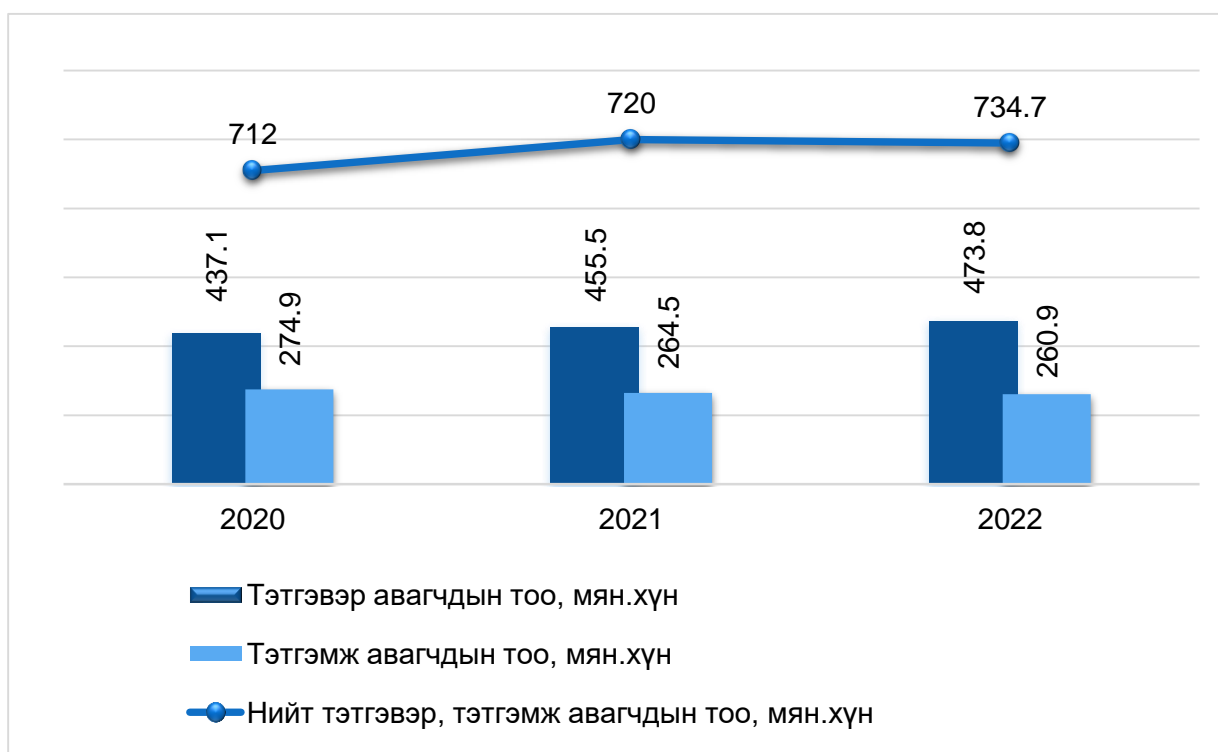
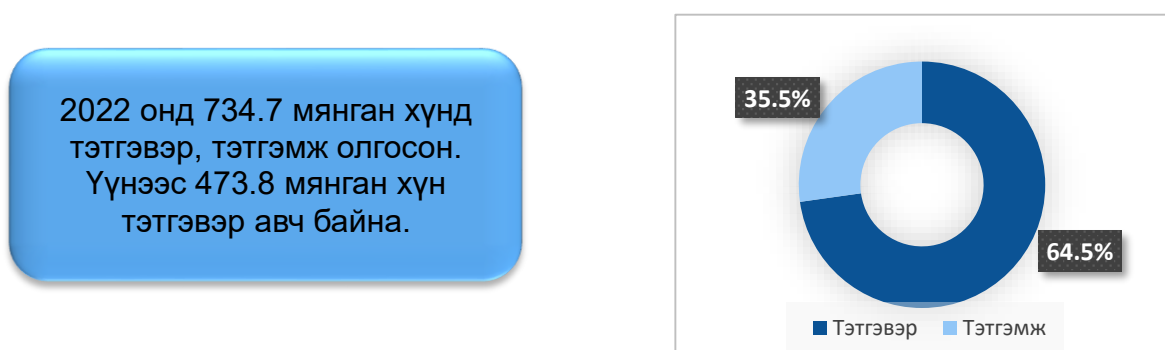


График 3. Тэтгэвэр, тэтгэмж авагчдын бүтэц /хувиар/



НД-ын салбарын 2022 оны зорилтот түвшин хангагдаж, эдийн засгийн идэвхтэй хүн амд НД-д даатгуулагчдын эзлэх хувь хэмжээ, нийт даатгуулагчдын тоо, үүнээс: албан журмаар даатгуулагчдын тоо, НД-ын үйлчилгээ авсан хүний тоо зэрэг 2022 оны хөгжлийн үзүүлэлтүүд өссөн дүнтэй байна.



2022 оны байдлаар нийгмийн даатгалд 1.1 сая иргэн албан журмаар, 164.5 мянган иргэн сайн дураар даатгуулж хүний амьдралд учирч болох гэнэтийн болон жам ёсны эрсдэлээ НДС-тэй хуваалцаж байна.



2022 онд 7.2 мянган даатгуулагч ХЧТА-ы тэтгэмжид 36.0 тэрбум төгрөг авсан байна.

15 наснаас эхлэн нийгмийн даатгалд даатгуулах боломжтой:

- Аж ахуйн нэгж, байгууллагын ажилтан нийгмийн даатгалд албан журмаар даатгуулна.
- Оюутан, суралцагч, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, малчин, ажилгүй иргэн зэрэг албан журмаар даатгуулснаас бусад иргэн нийгмийн даатгалд сайн дураар даатгуулах боломжтой.

Даатгуулагч нь ердийн өвчин, ахуйн осол эсвэл үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадвараа түр хугацаагаар алдсан тохиолдолд **хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны тэтгэмж** авах эрхтэй.

Даатгуулагч эх **жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж** авах эрхтэй.

Даатгуулагч эх хүүхдээ асрах чөлөөтэй байх хугацаандаа дахин хүүхэд төрүүлэх бүрт **жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж** авна.



2022 онд 58.5 мянган даатгуулагч эх жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмжид 121.1 тэрбум төгрөг авсан байна.



2022 онд 62.2 мянган даатгуулагч тахир дутуугийн тэтгэвэрт 316.7 тэрбум төгрөг авсан байна.



2022 онд 30.5 мянган даатгуулагч ажилгүй дийн тэтгэмжид 78.6 тэрбум төгрөг авсан байна.

Тахир дутуу болоход хөдөлмөрийн чадвар нь сэргээгдэх хүртэл, эсхүл өндөр насны тэтгэвэр авах насанд хүртэл **тэтгэвэр авах** эрхтэй.

Даатгуулагч ажилгүй болоход **ажилгүйдлийн тэтгэмж, мэргэжил олгох, давтан сургалтын зардал** авах эрхтэй.



2022 онд 0.01 мянган даатгуулагч хөдөлмөрийн чадвараа нөхөн сэргээхтэй холбоотой төлбөр, зардал, хөн гөлөлт, шимтгэлийн зардалд 10 сая төгрөг авсан байна.



2022 онд 14.2 мянган даатгуулагчийн ар гэрт оршуулгын тэтгэмжийн зардалд 14.2 тэрбум төгрөг олгосон.

Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадвараа алдсан даатгуулагч хиймэл эрхтэн, засал эмчилгээ /протез, ортопед/ хийлгэх, тэтгэврийн даатгалын шимтгэлээ төлүүлэх, рашаан сувилалд эмчлүүлэхэд буюу **хөдөлмөрийн чадвараа нөхөн сэргээхтэй холбогдсон төлбөр** авах эрхтэй.

Даатгуулагч нас барсан тохиолдолд түүний ар гэрт оршуулгын тэтгэмж олгоно.

Даатгуулагч нас барсан тохиолдолд түүний асрамжид байсан хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүд **тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр** авах эрхтэй.



2022 онд 372.0 мянган даатгуулагч өндөр насны тэтгэвэртээ 2,408.0 тэрбум төгрөг авсан байна.



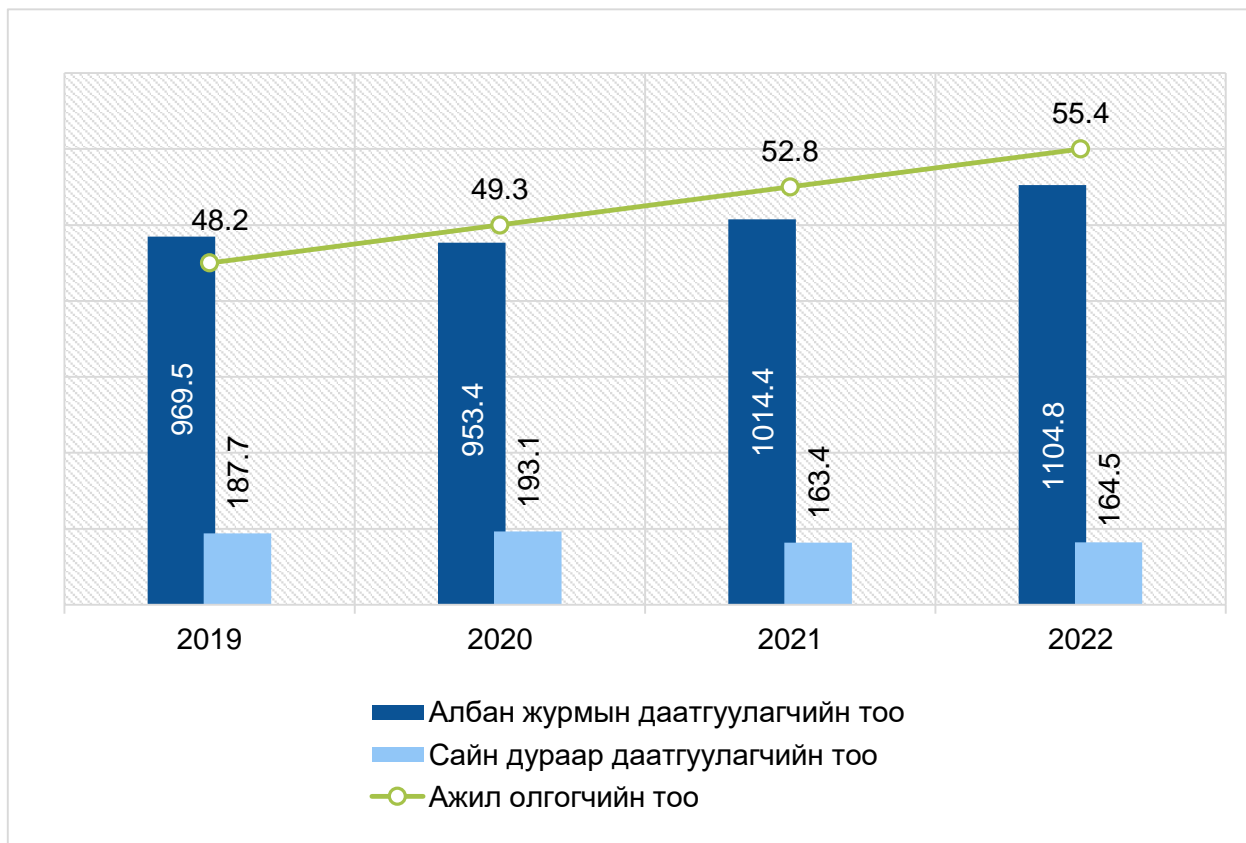
2022 онд 19.6 мянган даатгуулагчийн гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүдийн тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийн зардалд 103.7 тэрбум төгрөг олгосон байна.

Даатгуулагч **өндөр насны тэтгэврийг** насан туршдаа авна.

Нийгмийн даатгалын сангаас 2022 онд нийт **772.4 мянган даатгуулагчид** нийгмийн даатгалын үйлчилгээ үзүүлж, тэдний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардалд **3,311.8 тэрбум төгрөгийг** зарцуулсан байна.

НД-ын нэгдсэн мэдээллийн санд 55.4 мянган ажил олгогч, 1104.8 мянган албан журмын, 164.5 мянган сайн дураар даатгуулагч, 555.6 мянган тэтгэвэр авагчийг хамруулаад байгаа бөгөөд төрийн мэдээлэл солилцооны ХУР системээр дамжуулан 18 байгууллагатай холбогдох мэдээллийг тогтмол солилцож байна.

График 4. Даатгуулагчдын тоо /мян.хүн/



Тэтгэмжийн даатгалын сангаас олгох хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны, жирэмсэн болон амаржсаны, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас олгох ажилгүйдлийн тэтгэмжийн үйлчилгээг цахимжуулахтай холбогдуулан төрийн мэдээлэл солилцооны ХУР системд 10 төрлийн, төрийн цахим үйлчилгээний нэгдсэн портал E-Mongolia-д 5 төрлийн мэдээллийг шинээр боловсруулан орууллаа.

НД-ын нийт 34 үйлчилгээнээс цахим НД-ын дэвтэр, тэтгэврийн дэвтэр, архив, шимтгэл төлөлт, шимтгэлийн тайлан гаргах, хүлээн авах, лавлагаа, тодорхойлолт гаргах, тэтгэвэр тэтгэмжийн тооцоолол хийх, өөрчлөлт оруулах, авах зэрэг 24 үйлчилгээг цахимжуулаад байна. Үүнд:

1. Цахим архивын үйлчилгээ;
2. НД-д сайн дураар даатгуулах гэрээ цахимаар байгуулах, сунгах;
 - Гар утасны аппликэйшн ашиглах /нийгмийн даатгал/
 - Цахим систем ашиглах /www.ndaatgal.mn/
3. НД-ын шимтгэлийг цахимаар төлөх;
 - НД-ын болон Банкны аппликэйшн ашиглах
 - Интернэт банк
 - Мобайл банк

- Qraу систем ашиглах
- Цахим систем ашиглах /www.ndaatgal.mn/
- 4. НД-ын шимтгэлийн тайланг цахимаар гаргах, хүлээн авах;
 - Цахим систем ашиглах /www.ndaatgal.mn/
- 5. НД-ын лавлагаа, мэдээлэл, тодорхойлолт цахимаар авах;
 - Цахим систем ашиглах /www.ndaatgal.mn, E-mongolia/
 - ТҮЦ машинаар
 - Гар утасны аппликейшн /нийгмийн даатгал, E-mongolia/
 - Call center төвөөс /1800-0724, 7777-1289/
- 6. Ажил олгогч шимтгэл төлөлтийн тодорхойлолт цахимаар авах;
- 7. Тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны лавлагаа;
- 8. Өндөр насны тэтгэврийн цахим өөрчлөлт;
- 9. Хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэврийн цахим өөрчлөлт;
- 10. Тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийн цахим өөрчлөлт;
- 11. Цахим нийгмийн даатгалын дэвтэр;
- 12. Цахим тэтгэврийн дэвтэр;
- 13. Өргөдөл гомдлыг цахимаар хүлээн авч шийдвэрлэх;
- 14. Өндөр насны тэтгэвэр олгох;
- 15. Хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр олгох;
- 16. Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр олгох;
- 17. Эмнэлгийн хөдөлмөр магадлах комиссын үйл ажиллагаа олгох, хувь хэмжээ, хугацаа сунгах;
- 18. Хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны тэтгэмж олгох;
- 19. Жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж олгох;
- 20. Ажилгүйдлийн тэтгэмж олгох;
- 21. Эмнэлгийн хуудас олгох;
- 22. Өндөр насны тэтгэвэр тогтоолтын хуудас;
- 23. Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр тогтоолтын хуудас;
- 24. Хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр тогтоолтын хуудас.



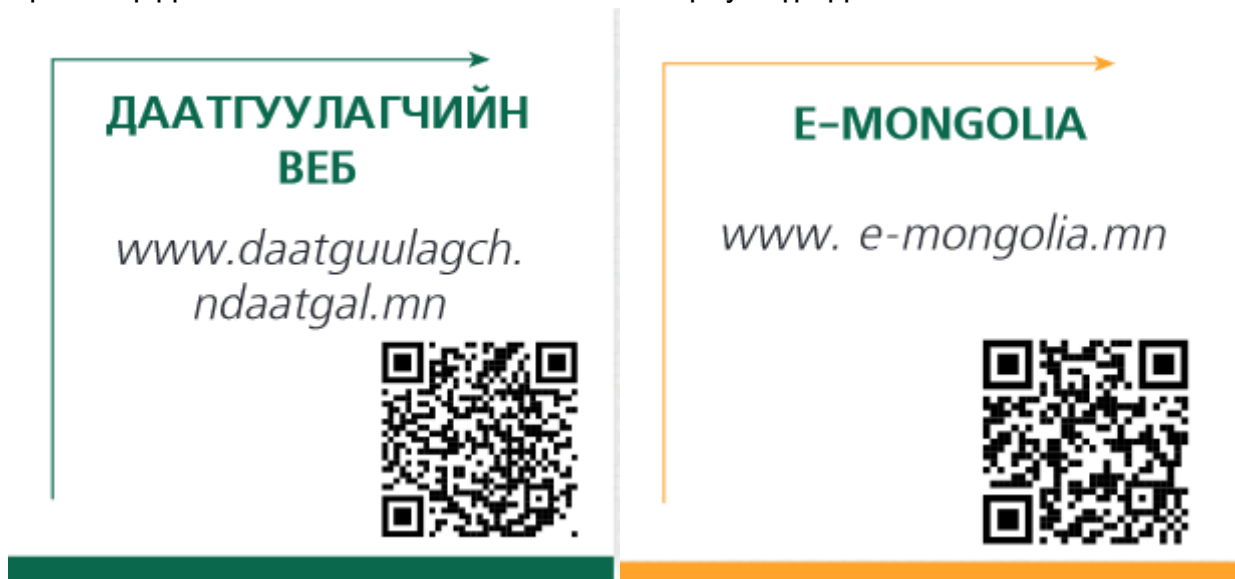
НД-ын гар утасны аппликейшнийг 250.0 мянга орчим даатгуулагч идэвхтэй хэрэглэж байна. Тайлангийн хугацаанд 3555 иргэнд баталгаажуулалтын нууц дугаарыг цахим хэлбэрээр олгож, утсаар 1402 иргэнд заавар зөвлөгөө өгсөн.

“Даатгуулагчид зориулсан веб” системийг ашиглан нийтдээ 69.9 мянган даатгуулагч сайн дурын даатгалын гэрээ байгуулах, сунгах, төлбөрөө төлөх үйлчилгээнд хамрагдсан бөгөөд “Даатгуулагчид зориулсан веб” систем, “Нийгмийн даатгал” аппликейшн, “Нэгдсэн лавлагааны програм”-аас нийтдээ 2.4 сая орчим QR кодтой шимтгэл төлөлтийн лавлагаа тодорхойлолт авсан байна.

Төрийн үйлчилгээний 109 ТҮЦ машинаар үзүүлж буй үйлчилгээний хүртээмжийг өргөжүүлэн даатгуулагч 2000-2005 оны НД-ын шимтгэл төлөлтийн

тодорхойлолтоо авах боломжийг нэмж бүрдүүлсэн. Тайлангийн хугацаанд 156.9 мянган иргэн ТҮЦ машинаас 4 төрлийн лавлагаа тодорхойлолтоо хэвлэн авсан байна.

НДБ-д цахимаар нийтдээ 5803, үүнээс: www.ndaatgal.mn вебсайтын “Санал хүсэлт” буланд 178 санал хүсэлт, асуулт, “Нийгмийн даатгал” аппликейшнээр 5085 санал хүсэлт, ЗГ-ын Иргэд олон нийттэй харилцах 11-11 төвд 540 иргэдээс асуулт, хүсэлт ирүүлснийг ажлын 5 хоногт багтаан хариуг хүргүүлж ажиллалаа.



НДҮЗ нь 2022 онд нийт 8 удаа хуралдан 17 асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж, 7 тогтоол батлан гаргасан. Эдгээр тогтоолуудаас “Оршуулгын тэтгэмжийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай”, “Нэрийн дансны 2022 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг тогтоох тухай” гэсэн нийтээр заавал дагаж мөрдүүлэх 2 тогтоолыг захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд бүртгүүлэв.

НДҮЗ-ийн 04 дүгээр тогтоолоор нас барагчийн ар гэрт олгох тэтгэмжийн хэмжээг хоёр сая төгрөгөөр шинэчлэн, амьгүй донор болж эс, эд, эрхтнээ бусдад шилжүүлсэн даатгуулагчийн ар гэрт олгох оршуулгын тэтгэмжийн хэмжээг гурван сая таван зуун мянган төгрөгөөр тус тус тогтоож, 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөхөөр шийдвэрлэлээ. Ийнхүү 2016 оноос хойш 6 жилийн дараа оршуулгын тэтгэмжийн хэмжээг 2 дахин нэмэгдүүлж, амьгүй донор болсон даатгуулагчийн ар гэрт оршуулгын тэтгэмжийг анх удаа олгох болсон нь хүндээр өвчилсөн хүний амь насыг аврах, буяны үйл ажиллагаа эрхэлдэг ААНБ-ын үнэ тариф нэмэгдсэн энэ үед нас барсан иргэдийн оршуулгын үйл ажиллагааг явуулахад нь чухал ач холбогдолтой шийдвэр болов.

Нийгмийн даатгалын багц хуулийн төсөл, үзэл баримтлалын шинэчлэлийн хүрээнд Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэмжийн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай хууль, Хувийн нэмэлт тэтгэврийн тухай хуулийн төслийг боловсруулан ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, УИХ-д өргөн мэдүүлэв. УИХ-ын 2022 оны намрын чуулганаар хуулийн төслийг хэлэлцэхээр

шийдвэрлэсэн бөгөөд хуулийн төсөлд олон нийтээс санал авах, хэлэлцүүлэг хийх үйл ажиллагааг зохион байгуулж байна.

ГУРАВ. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО

НДБ нь НДҮЗ, Ажлын алба, НД-ын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, аймаг, нийслэл, дүүрэг, БНСУ дахь НД-ын газар, хэлтэс, тасаг, НД-ын байцаагч, ажилтнаас бүрддэг.

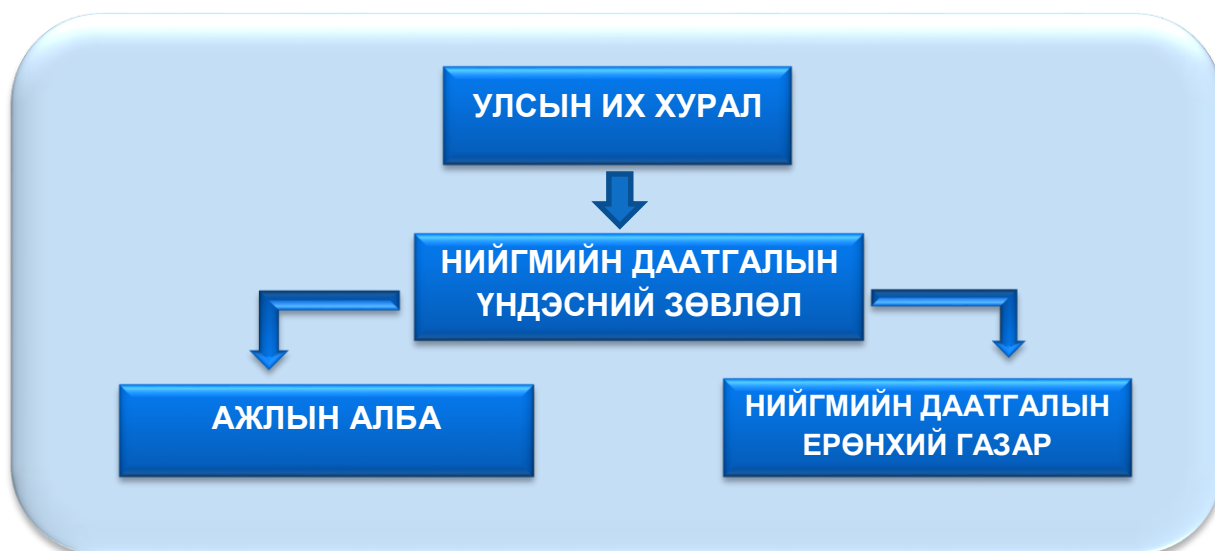
НДҮЗ нь УИХ-аас томилогдсон ЗГ, Даатгуулагч, Ажил олгогчийг төлөөлсөн тус бүр 3, нийт 9 гишүүнтэй.

НДҮЗ-ийн Ажлын алба нь УИХ-ын НББСШУБХ-ны 2018 оны 19 дүгээр тогтоолоор батлагдсан 12 орон тоотойгоор ажиллаж байна. Ажлын алба нь Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжоор хүлээсэн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх, НД-ын асуудлаар шийдвэр гаргахад шаардлагатай мэдээлэл, судалгаа, дүгнэлт гаргуулах, гаргасан шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах, НД-ын үйл ажиллагаанд хяналт тавих, Үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад туслах чиг үүрэгтэй ажилладаг.

ЗГ-ын “Агентлаг байгуулах тухай” 2017 оны 344 дүгээр тогтоол, НДҮЗ-ийн 2018 оны 04 дүгээр тогтоол, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын “Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын бүтэц, орон тоог батлах тухай” 2018 оны А/25 дугаар тушаалын дагуу нийгмийн даатгалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага НДЕГ нь 6 газар, 5 хэлтэс, дэргэдээ 2 төвтэй, нийт 111 албан хаагчидтайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Аймаг, нийслэл, дүүргийн 31 газар, хэлтэст НД-ын бодлогын хэрэгжилтийг хангах, НД-ын үйлчилгээг иргэд даатгуулагчдад үзүүлэх чиг үүрэг бүхий 1293, салбарын хэмжээнд нийт 1416 албан хаагч, улсын байцаагчид ажиллаж байна.

График 5. НДБ-ын бүтэц



ДӨРӨВ. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

4.1 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрх

1994 онд Нийгмийн даатгалын тухай багц хуулийг шинээр баталж, ЗГ, ажил олгогч, даатгуулагч гэсэн 3 талын оролцоотой, зах зээлийн харилцааны жишигт нийцсэн, орлогоороо зарлагаа нөхөж ажиллах даатгалын санг бүрдүүлэн, НДС-ийн үйл ажиллагаа, удирдлага зохион байгуулалтыг хянаж, нэгдсэн удирдлагаар хангах зорилго бүхий 3 талын төлөөллөөс бүрдсэн НДҮЗ-тэй байхаар хуульчилсан.

Энэ нь НД-ын харилцаанд оролцогч талуудын тэгш оролцоог хангаж, даатгуулагчдынхаа эрх ашгийг хамгаалсан, бие даасан, тогтвортой үйл ажиллагаатай даатгалын байгууллагыг бэхжүүлэн хөгжүүлэхэд чиглэсэн оновчтой удирдлагын хэлбэр юм.

НДҮЗ-ийн гишүүдийг УИХ-аас 6 жилийн хугацаатай томилдог ба Үндэсний зөвлөл нь ЗГ-ыг төлөөлсөн 3, ажил олгогчийг төлөөлсөн 3, даатгуулагчийг төлөөлсөн 3, нийт 9 гишүүнтэй, Ажлын албатайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

НДҮЗ нь хууль эрх зүйн хүрээнд даатгуулагч иргэдийнхээ ашиг сонирхолд нийцсэн тогтоол шийдвэрүүдийг гаргаж, салбарынхаа тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх, цаашид НД-ын тогтолцоог боловсронгуй болгож, даатгалын сангуудыг бие даасан тогтвортой байдлаар хөгжих боломжуудыг судлан, хэрэгжүүлэхээр ажиллаж ирлээ.

Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.3 дахь хэсэг, УИХ-ын НББСШУБХ-ны 2018 оны 19 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн дүрмийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасны дагуу Үндэсний зөвлөл дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг. Үүнд:

- Нийгмийн даатгалын тухай хууль тогтоомж, НД-ын тогтолцоо, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, тэтгэвэр нэмэгдүүлэх талаар санал боловсруулж, холбогдох байгууллагуудаар шийдвэрлүүлэх;
- Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн биелэлт болон НДС-ийн орлого зарлагын байдалд хяналт тавих;
- НД-ын үйл ажиллагаа, боловсон хүчний хангалт, санхүүгийн асуудлаар НДБ-ын тайлан мэдээллийг сонсон хэлэлцэж, санал дүгнэлт гаргаж, энэ талаар холбогдох арга хэмжээ авах;
- НДБ-ын цахим тооцоолуурын техник, технологи, програм хангамж, үйлчилгээний байдлыг хянаж үнэлэлт, дүгнэлт өгөх;
- НД-ын төв байгууллагын бүтцийг батлах, НДС-ийн төсвийн төслийг боловсруулах, батлагдсан төсвийн нарийвчилсан хуваарийг баталж, гүйцэтгэлд нь хяналт тавих;
- НД-ын асуудлаар журам, зөвлөмж гаргах;

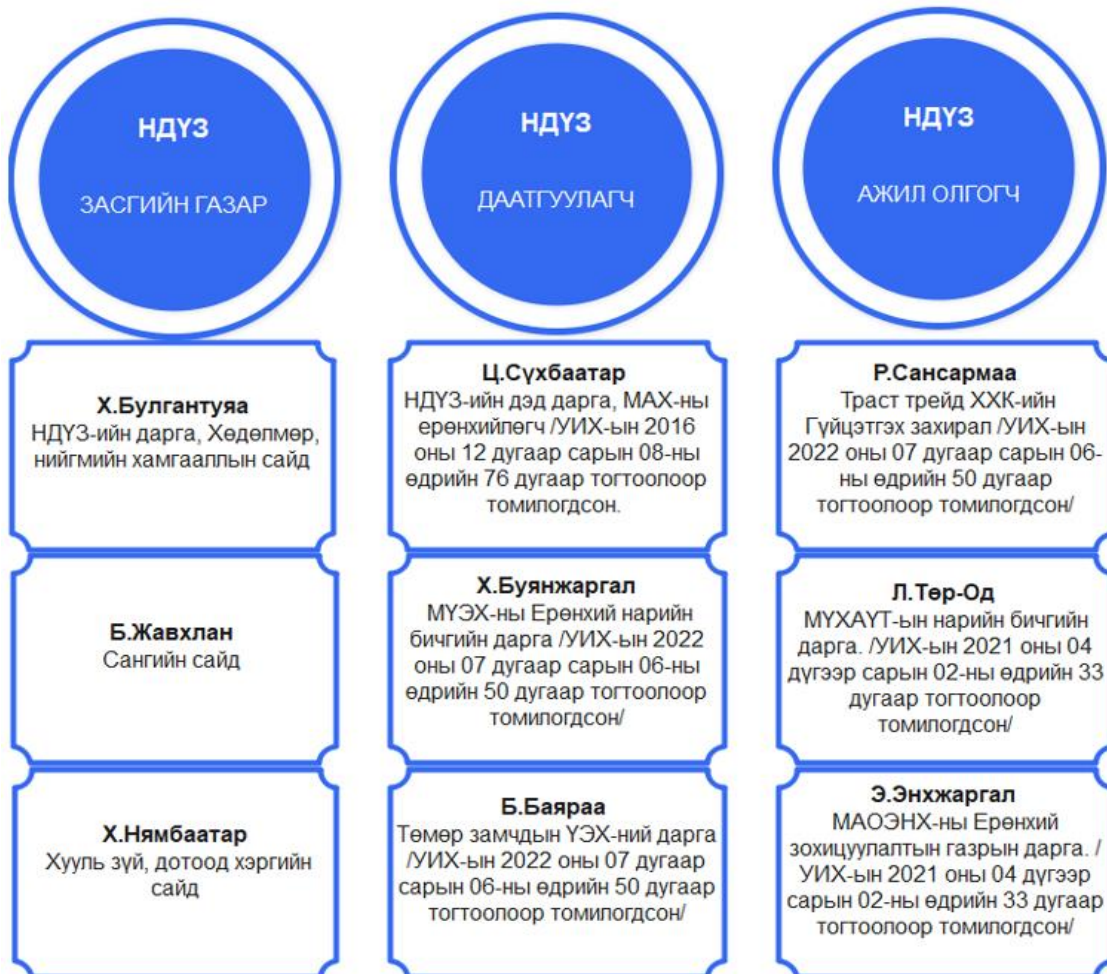
- Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комисс болон гомдлын шаардлагын зөвлөлийн үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох талаар түүнд хяналт тавих;
- НД, эмнэлэг хөдөлмөрийн магадалгааны асуудлаар иргэдээс ирүүлсэн санал, өргөдөл, гомдлыг барагдуулах зэрэг хууль тогтоомжид заасан бусад тодорхой бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг.

4.2 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүтэц, бүрэлдэхүүн

Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.2 дахь хэсэгт Үндэсний зөвлөлийн дарга, гишүүдийг талуудын санал болгосноор УИХ нэр дэвшигчийн сонгол хийж 6 жилийн хугацаагаар томилох бөгөөд Үндэсний зөвлөл нь дараах бүрэлдэхүүнтэй байна:

1. Засгийн газрыг төлөөлж сангийн, хууль зүйн, нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас тус бүр 1 хүн;
2. Даатгуулагчийг төлөөлж нийт ажилтны дийлэнх олонхын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөн хамгаалсан үйлдвэрчний эвлэлийг төлөөлсөн 3 хүн;
3. Ажил олгогчийг төлөөлсөн 3 хүн.

График 6. НДҮЗ-ийн бүтэц



4.3 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн хуралдаан

УИХ-ын НББСШУБХ-ны 2018 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн 19 дүгээр тогтоолоор батлагдсан НДҮЗ-ийн дүрмийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт “Үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байна” гэж заасны дагуу НДҮЗ нь 2022 онд нийт 8 удаа хуралдан 17 асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж, 7 тогтоол батлан гаргасан. Эдгээр тогтоолуудаас “Оршуулгын тэтгэмжийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай” болон “Нэрийн дансны 2022 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг тогтоох тухай” гэсэн нийтээр заавал дагаж мөрдүүлэх 2 тогтоолыг баталж захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд бүртгүүлэв.



Капитал банкны өр төлбөрт хөрөнгө авахаар шийдвэрлэлээ

НДҮЗ-ийн 01 дүгээр тогтоолоор Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.5 дахь заалт, Улсын Их Хурлын 2020 оны “Коронавируст халдвар /КОВИД-19/-ын цар тахлын үед санхүү, эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хангах, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, төрийн үйлчилгээнд цахим шилжилт хийх арга хэмжээний тухай” 32 дугаар тогтоолын 2 дугаар зүйлийн 2.8 дахь хэсэг, МУ-ын ЗГ-ын 2021 оны 07 дугаар сарын 07, 2022 оны 03 дугаар сарын 23-ны өдрийн хуралдааны тэмдэглэл, ТӨБЗГ-ын 2021 оны 07 дугаар хуралдааны тэмдэглэлээр өгсөн зөвшөөрлийг тус тус үндэслэн КЭХА-аас 25.9 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 86 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг НДС-ийн нэхэмжилсэн өр төлбөрт суутган авахыг зөвшөөрлөө. 2022 онд хөрөнгийн нээлттэй дуудлага худалдааг нийт 8 удаа зохион байгуулж, 20 хөрөнгийг 6.2 тэрбум төгрөгөөр зарж, орлогыг НДС-д төвлөрүүлсэн байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны төсвийн хуваарьт 3 удаа өөрчлөлт оруулж, мөрдүүлэв

НДҮЗ-ийн 02, 03, 05 дугаар тогтоолуудаар Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай 2022 оны 04 дүгээр сарын 29-ний өдрийн хууль, Нийгмийн даатгалын шимтгэлээ өөрөө хариуцан төлсөн зарим даатгуулагчийн шимтгэлийн 50 хувийг буцаан олгох тухай хууль, Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.3.6 дахь заалтыг үндэслэн тэтгэвэр авагчдын тэтгэврийн нэмэгдэлд

зарцуулахаар батлагдсан хөрөнгийн эх үүсвэрт шаардагдах хөрөнгийг тэтгэврийн даатгалын сангийн өмнөх оны төлөвлөгөөнөөс давсан орлогоос буюу харилцахын мөнгөн хөрөнгөөс зарцуулахыг НДЕГ-т зөвшөөрч, 2022 оны НДС-ийн болон аймаг, дүүргийн НДС-ийн төсвийн хуваарьт 3 удаа холбогдох өөрчлөлтүүдийг оруулж, тодотгосон төсвийн хуваарийг шинэчлэн баталж, мөрдүүлэв.

Оршуулгын тэтгэмжийн хэмжээг 6 жилийн дараа 2 дахин нэмэгдүүллээ

НДҮЗ-ийн 04 дүгээр тогтоолоор Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 21¹ дүгээр зүйл, Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйл, ХНХЯ-ны саналыг тус тус үндэслэн Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд заасан оршуулгын тэтгэмжийн болон Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд заасан нас барагчийн ар гэрт олгох тэтгэмжийн хэмжээг хоёр сая төгрөгөөр шинэчлэн, амьгүй донор болж эс, эд, эрхтнээ бусдад шилжүүлсэн даатгуулагчийн ар гэрт олгох оршуулгын тэтгэмжийн хэмжээг гурван сая таван зуун мянган төгрөгөөр тус тус тогтоож, 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөхөөр шийдвэрлэлээ. Ийнхүү 2016 оноос хойш 6 жилийн дараа оршуулгын тэтгэмжийн хэмжээг 2 дахин нэмэгдүүлж, амьгүй донор болсон даатгуулагчийн ар гэрт оршуулгын тэтгэмжийг анх удаа олгох болсон нь хүндээр өвчилсөн хүний амь насыг аврах, буяны үйл ажиллагаа эрхэлдэг ААНБ-ын үнэ тариф нэмэгдсэн энэ үед нас барсан иргэдийн оршуулгын үйл ажиллагааг явуулахад нь чухал ач холбогдолтой шийдвэр болов.

Нэрийн дансны 2022 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг 9.8 хувиар тогтоолоо

НДҮЗ-ийн 07 дугаар тогтоолоор Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомж болон ҮСХ-оос ирүүлсэн саналыг үндэслэн даатгуулагчдын тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны 2022 оны орлогод тооцох жилийн хүүгийн хэмжээг 9.8 хувиар тогтоон холбогдох арга хэмжээг авч ажиллахыг НДЕГ-т үүрэг болгов.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2023 оны төсвийн хуваарийг баталж хүргүүлэв

НДҮЗ-ийн 06 дугаар тогтоолоор Нийгмийн даатгалын сангийн 2023 оны төсвийн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.3.6 дахь заалтыг үндэслэн тэтгэвэрт зарцуулах хөрөнгийн эх үүсвэрт шаардагдах 214.5 тэрбум төгрөгийг тэтгэврийн даатгалын сангийн, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас олгох тэтгэмжид зарцуулах хөрөнгийн эх үүсвэрт шаардагдах 24.4 тэрбум төгрөгийг ажилгүйдлийн даатгалын сангийн харилцахын мөнгөн хөрөнгөөс зарцуулахыг НДЕГ-т зөвшөөрч, 2023 оны НДС-ийн болон аймаг, дүүргийн НДС-ийн төсвийн хуваарийг тус тус баталж, холбогдох газруудад хүргүүлэв.

ТАВ. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ, ХАМРАЛТ**5.1 Нийгмийн даатгалын сангийн төсөв, төсвийн гүйцэтгэл**

Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны төсвийн тухай хуульд 3,301.9 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрүүлэхээр баталсан. Үүнд:

- НД-ын шимтгэлийн орлого 2,379.9 тэрбум төгрөг;
- ЭМДС-аас санхүүжих 1.1 тэрбум төгрөг;
- Улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэгийг 920.9 тэрбум төгрөгөөр

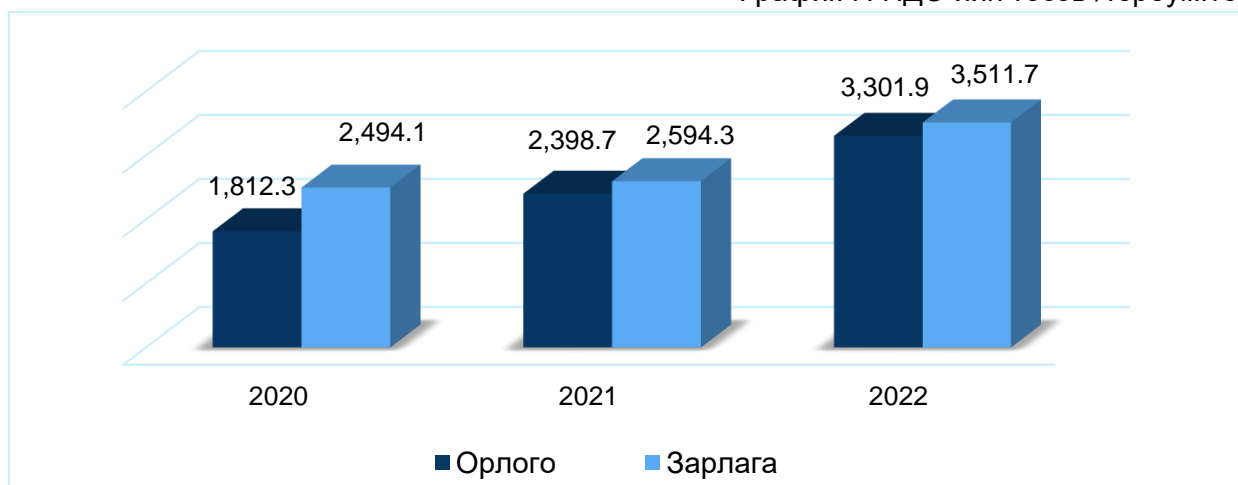
баталсан боловч Сангийн сайдын 2022 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн “Төсвийн хуваарьт өөрчлөлт оруулах тухай” 239 дүгээр тушаалын 8 дугаар хавсралтаар баталсан “Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны төсвийн сар, улирлын хуваарь”-иар улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг 76.1 тэрбум төгрөгөөр бууруулж 844.7 тэрбум төгрөг болгосон.

Нийт зарлага 3,511.7 тэрбум төгрөг. Үүнд:

- Тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр зардалд 3,403.4 тэрбум төгрөг;
- НДБ-ын үйл ажиллагааны зардалд 32.2 тэрбум төгрөг,
- УИХ-ын 2022 оны 04 дүгээр сарын 29-ний өдрийн Нийгмийн даатгалын

шимтгэлээ өөрөө хариуцан төлсөн зарим даатгуулагчийн шимтгэлийн 50 хувийг буцаан олгох тухай хуулийн дагуу Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд даатгуулагчаас төлсөн НД-ын шимтгэлийн 50 хувийн буцаан олголтод 150.8 тэрбум төгрөгийг баталсан боловч Сангийн сайдын 2022 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн “Төсвийн хуваарьт өөрчлөлт оруулах тухай” 239 дүгээр тушаалаар тухайн зардлыг 76.1 тэрбум төгрөгөөр бууруулж, 74.7 тэрбум төгрөг болгосон.

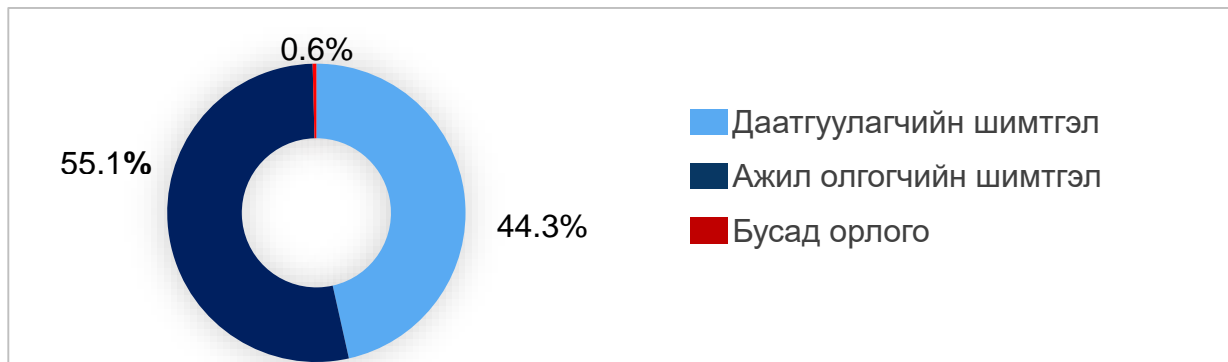
График 7. НДС-ийн төсөв /тэрбум.төг/



5.2 Нийгмийн даатгалын сангийн орлого

НДС-д тайлангийн хугацаанд шимтгэлийн орлого 2,379.9 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээс 2,668.6 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг 112.1 хувиар биелүүлсэн. /Энэ дүнд ЭМДС-аас санхүүжих 1.1 тэрбум, улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг 844.7 тэрбум төгрөг ороогүй/

График 8. НДС-ийн орлогын бүтэц /хувиар/



НДС-ийн нийт орлогын 55.1 хувь буюу 1,471.6 тэрбум төгрөгийг ажил олгогч, 44.3 хувь буюу 1,182.2 тэрбум төгрөгийг даатгуулагчийн төлсөн шимтгэл, 0.6 хувь буюу 14.8 тэрбум төгрөгийг ҮОМШӨ-ний улмаас тахир дутуу болсон даатгуулагчийн шимтгэлийн орлого болон бусад орлого эзэлж байна.

Хүснэгт 1. НДС-ийн орлогын биелэлт /тэрбум.төг/

№	Орлогын төрөл	2021	2022
1	Улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг	593.9	842.8
2	Ажил олгогч аж ахуйн нэгж, байгууллагаас	790.4	1,182.0
3	Төсөвт газраас	343.4	289.5
4	Даатгуулагчаас	854.7	1,068.1
5	Сайн дурын даатгуулагчаас	137.5	111.7
6	Гадаадад ажиллаж буй иргэдийн	2.6	2.5
7	ҮОМШӨ-ний улмаас тахир дутуу болсон даатгуулагчийн	1.7	1.5
8	ЭМДС-аас санхүүжих	1.1	1.1
9	Бусад орлого	6.7	13.3
Нийт		2,732.0	3,512.5

Мөн орлогын 24.0 хувь буюу 842.8 тэрбум төгрөгийг тэтгэврийн болон ҮОМШӨ-ний даатгалын санд улсын төсвөөс, 0.03 хувь буюу 1.1 тэрбум төгрөгийг ЭМДС-аас шилжүүлсэн санхүүжилтийн орлого тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 2. НДС-ийн 2022 оны орлогын гүйцэтгэл /тэрбум.төг, хувиар/

№	Орлого	Мөнгөн дүн /тэрбум.төг/	Нийт орлогод эзлэх хувь
1	Тэтгэврийн даатгалын сан	3,013.2	85.8
2	Тэтгэмжийн даатгалын сан	236.9	6.8
3	ҮОМШӨ-ний даатгалын сан	208.8	5.9
4	Ажилгүйдлийн даатгалын сан	53.6	1.5
Нийт		3,512.5	100

Нийгмийн даатгалын сангийн орлого, зарлага



2,668.6 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг **112.1** хувиар биелүүллээ.



734.7 мянган хүний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрт НДС-аас **3,197,2** тэрбум төгрөг олголоо.

5.3 Нийгмийн даатгалын сангийн зарцуулалт

НДС-ийн зардлын төсөв 3,435.6 тэрбум төгрөгөөр батлагдсан бөгөөд 3,384.5 тэрбум төгрөгийг тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрт, 31.2 тэрбум төгрөгийг НДБ-ын үйл ажиллагааны зардалд тус тус зарцуулсан.

Хүснэгт 3. НДС-ийн 2022 оны зарлагын гүйцэтгэл /тэрбум.төг, хувиар/

№	Зардал	Мөнгөн дүн /тэрбум.төг/	Нийт зардалд эзлэх хувь
1	Тэтгэврийн даатгалын сан	3,031.3	88.7
2	Тэтгэмжийн даатгалын сан	165.9	4.9
3	ҮОМШӨ-ний даатгалын сан	35.9	1.1
4	Ажилгүйдлийн даатгалын сан	78.7	2.3
5	ДТШ 50 хувийн буцаалт	72.7	2.1
6	Үйл ажиллагааны зардал	31.2	0.9
Нийт		3,415.7	100.0

НДС-ийн зарлага өмнөх оны мөн үеэс 850.2 тэрбум төгрөг буюу 33.1 хувиар өссөн.

Хүснэгт 4. НДС-ийн 2022 онд зарцуулсан мөнгөн дүн, үйлчлүүлсэн хүний тоо /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Нийгмийн даатгалын сан	2020 он		2021 он		2022 он	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Тэтгэврийн	437.1	2,153.6	455.5	2,281.8	473.8	3,031.3
2	Тэтгэмжийн	191.2	145.4	364.5	169.4	260.9	165.9
3	ҮОМШӨ-ний	7.6	31.6	5.7	30.7	7.2	35.9
4	Ажилгүйдлийн	21.3	94.4	26.2	57.0	30.5	78.7
5	ДТШ 50 хувийн буцаалт	-	-	-	-	2087.7	72.7
6	Үйл ажиллагааны зардал		26.8		26.6		31.2
Нийт		657.2	2,451.8	851.9	2,565.5	2,860.1	3,415.7

НДС-аар үйлчлүүлсэн иргэдийн тоо өмнөх оныхоос 2008.2 мянга буюу 70.2 хувиар өссөн нь “Нийгмийн даатгалын шимтгэлээ өөрөө хариуцан төлсөн зарим даатгуулагчийн шимтгэлийн 50 хувийг буцаан олгох тухай” хуулийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд давхардсан тоогоор 2087.7 мянган даатгуулагчдад 72.7 тэрбум төгрөгийг олгосон, НДБ-ын үйл ажиллагааны зардал 4.6 тэрбум төгрөг буюу 17.3 хувиар тус тус нэмэгдсэнтэй холбоотой байна.

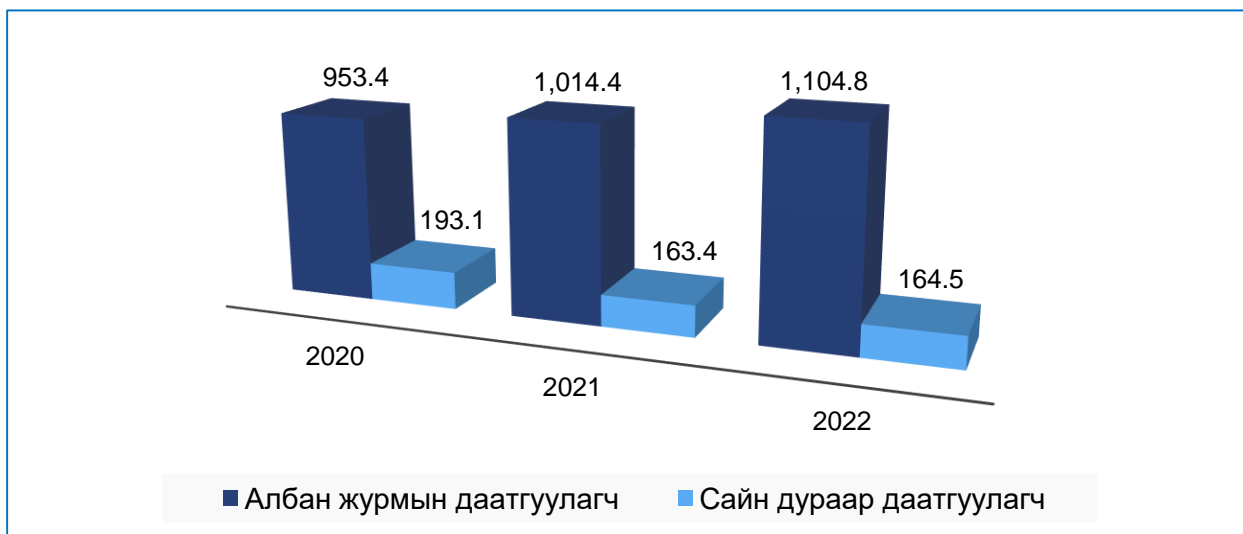


5.4 Нийгмийн даатгалын хамралт



НД-ын мэдээллийн санд 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 55.4 мянган ААНБ бүртгэгдсэн нь 2021 онтой харьцуулахад 2.7 мянган ажил олгогч буюу 5.1 хувиар нэмэгдсэн.

График 9. НД-ын хамралт /мян.хүн/



Мөн албан журмын 1104.8 мянган даатгуулагч хамрагдсан нь нийт ажиллах хүчний 90.3 хувийг эзэлж байна. /ҮСХ-ны 2022 оны 4-р улирлын мэдээгээр нийт ажиллах хүчний тоо 1222.8 мянган хүн/

ЗУРГАА. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГААС ОЛГОЖ БУЙ ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖ, ТӨЛБӨР, ЗАРДАЛ

6.1 Тэтгэвэр олголт

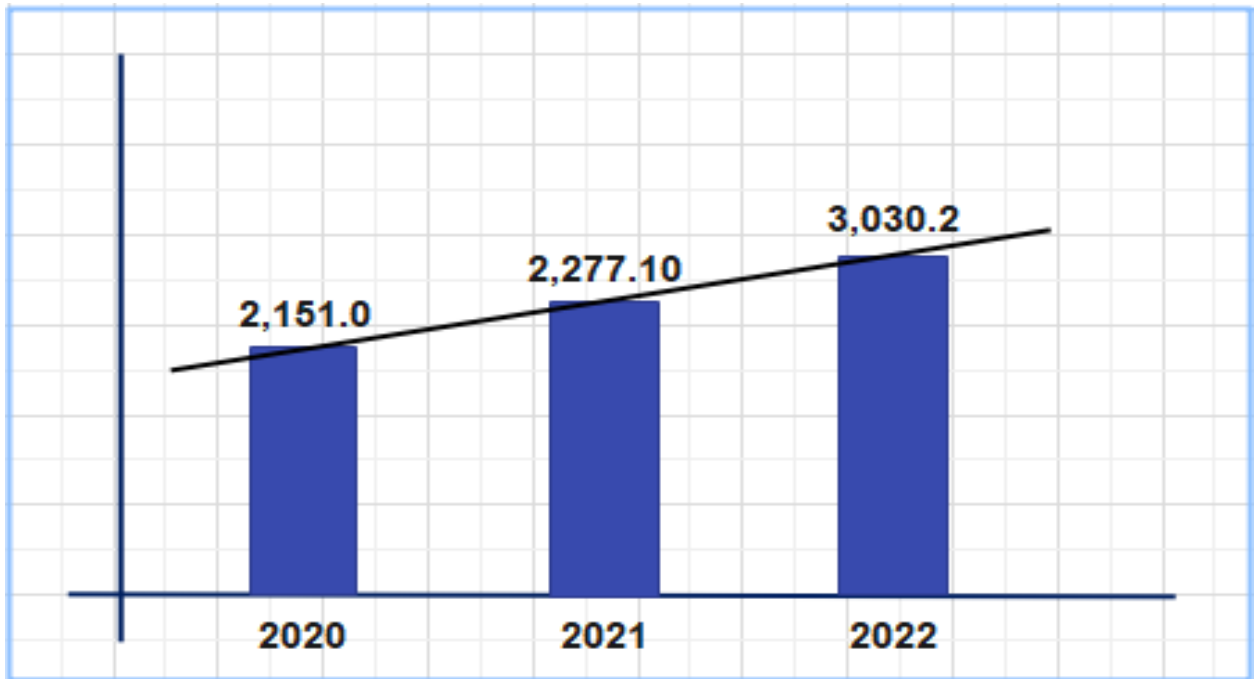
2022 онд тэтгэврийн даатгалын сангаас нийт 473.8 мянган иргэнд 3,030.2 тэрбум төгрөгийн тэтгэвэр олгосон. Нийгмийн даатгалын тухай хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө буюу 1995 оноос өмнө тэтгэвэр тогтоолгосон 45.1 мянган тэтгэвэр авагч, 20.0 мянган цэргийн албан хаагчдын тэтгэвэрт 453.3 тэрбум төгрөг зарцуулсан.

Хүснэгт 5. Тэтгэвэр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Тэтгэврийн төрөл	2020 он		2021 он		2022 он	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Өндөр насны	332.9	1,663.9	353.2	1,789.6	372.0	2,408.0
2	Тахир дутуугийн	65.9	255.8	63.1	247.7	62.2	316.7
3	Тэжээгчээ алдсаны	19.2	77.6	19.5	77.1	19.6	103.7
4	Цэргийн	19.1	153.7	19.7	162.7	20.0	201.8
Нийт		437.1	2,151.0*	455.5	2,277.1*	473.8	3,030.2*

*Үйл ажиллагааны зардал, бусад зардал болон ДТШ 50 хувийн буцаалтын дүн ороогүй болно.

График 10. Тэтгэврийн зарлага /тэрбум.төг/



Тэтгэврийн даатгалын сангийн зардал өмнөх оноос 753.1 тэрбум төгрөг буюу 33.1 хувиар өссөн.

График 11. Тэтгэвэр авагчдын бүтэц /хувиар/

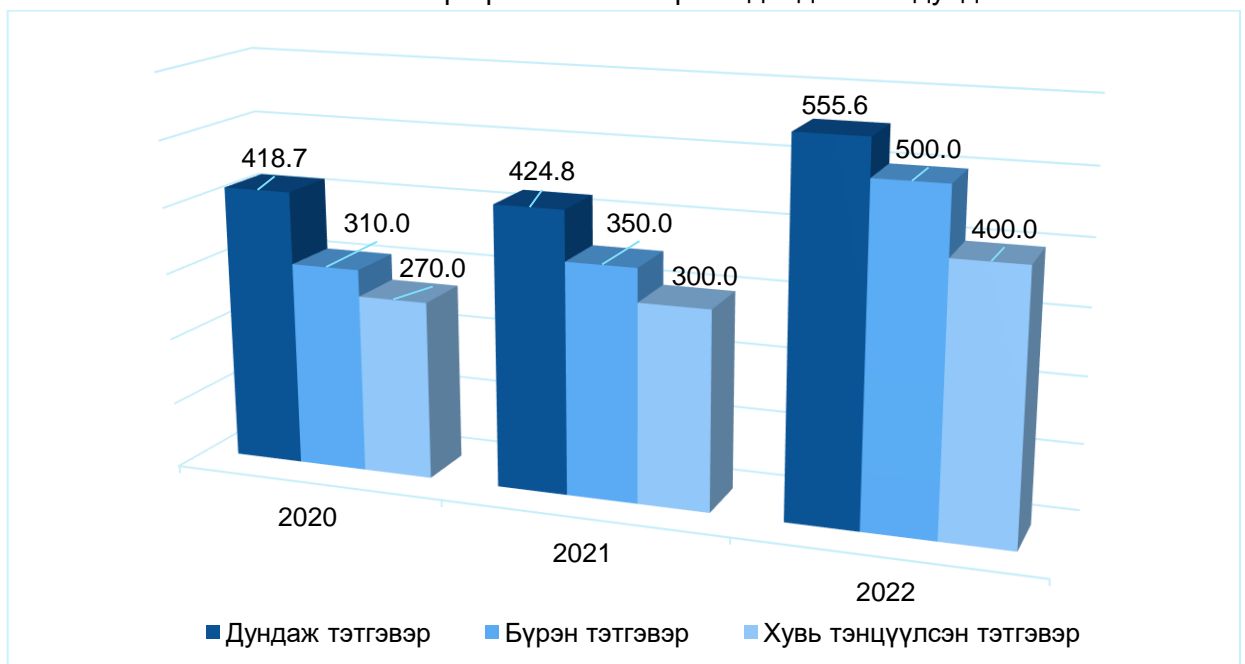
Нийт өндөр насны тэтгэвэр авагчдын 7.9 хувь нь хувь тэнцүүлсэн тэтгэвэр, 92.1 хувь нь бүрэн тэтгэвэр авч байна.

НДС-аас олгож буй бүрэн тэтгэврийн доод хэмжээ 500.0 мянган төгрөг байгаа нь амьжиргааны доод түвшингээс 79.9 хувиар илүү байна. /ҮСХ-ны 2022 оны мэдээллээр Улаанбаатар хотын хүн амын амьжиргааны доод түвшин сарын 277.8 мянган төгрөг/





График 12. Тэтгэврийн доод болон дундаж хэмжээ /мян.төг/



Улсын хэмжээгээр дундаж тэтгэврийн хэмжээ өмнөх оноос 30.8 хувиар өссөн.

6.2 Тэтгэмж олголт

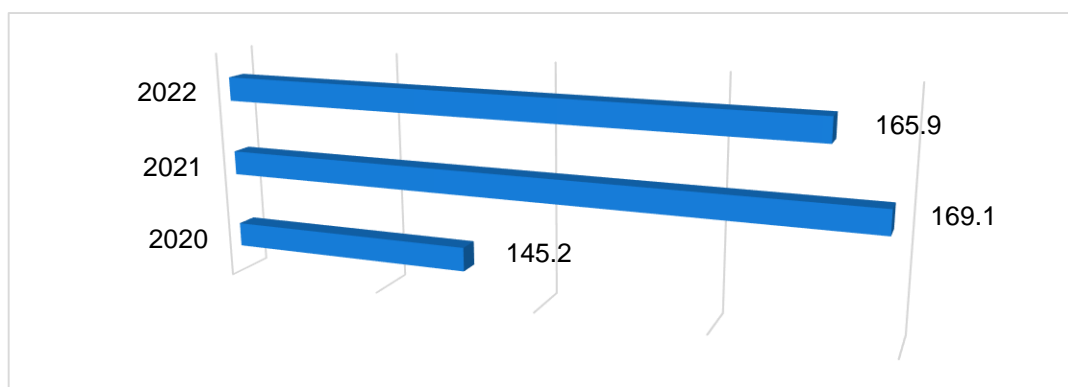
Тэтгэмжийн даатгалын сангаас 260.9 мянган даатгуулагчдад 165.9 тэрбум төгрөгийн хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны, жирэмсний болон амаржсаны, оршуулгын тэтгэмж олгожээ.

Хүснэгт 6. Тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Тэтгэмжийн төрөл	2020 он		2021 он		2022 он	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны	113.7	20.2	179.7	30.4	162.3	27.4
2	Жирэмсний болон амаржсаны	64.6	109.9	64.9	119.3	58.5	121.1
3	Оршуулгын	12.9	12.9	16.2	16.2	14.2	14.2
4	Эхийн хүүхдээ асрах чөлөөтэй байсан хугацааны шимтгэл	83.7	2.2	103.7	3.2	25.9	3.2
Нийт		274.9	145.2*	364.5	169.1*	260.9	165.9*

*Үйл ажиллагааны зардал, бусад зардал болон ДТШ 50 хувийн буцаалтын дүн ороогүй болно.

График 13. Тэтгэмжийн зарлага /тэрбум.төг/



Тэтгэмжийн даатгалын сангийн зарлага өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 3.2 тэрбум төгрөг буюу 1.9 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

6.3 ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас олгосон төлбөр, зардал

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 7.2 мянган даатгуулагчдад тахир дутуугийн, тэжээгчээ алдсан, ХЧТА, хөдөлмөрийн чадвар нөхөн сэргээхтэй холбогдсон төлбөр, рашаан сувиллын зардалд ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас 36.0 тэрбум төгрөгийг тус тус зарцуулсан.

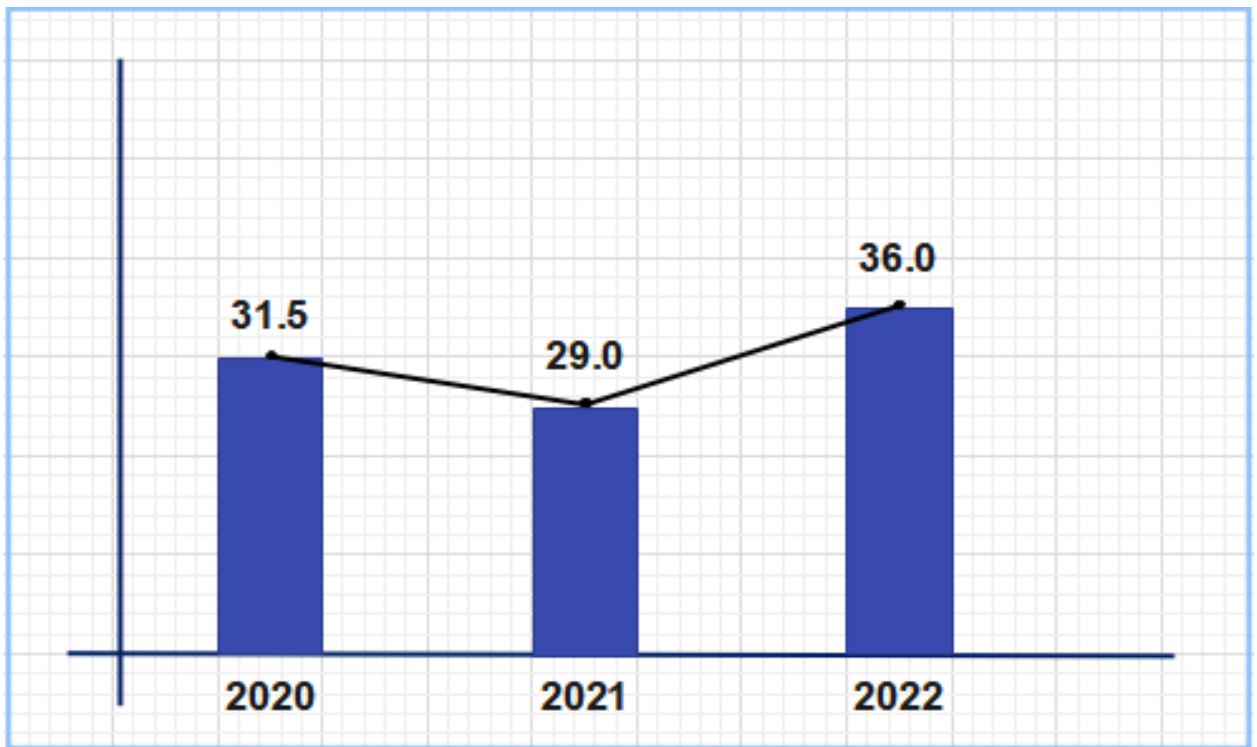
Хүснэгт 7. Тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Тэтгэвэр, тэтгэмжийн төрөл	2020 он		2021 он		2022 он	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Тахир дутуугийн тэтгэвэр	3.9	24.8	3.7	24.4	3.5	27.5
2	Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр	0.5	2.9	0.5	2.9	0.5	3.4
3	ХЧТА-ны тэтгэмж	1.1	0.9	0.7	0.7	1.2	1.3

4	Хөдөлмөрийн чадвар нөхөн сэргээхтэй холбогдсон төлбөр	0.02	0.02	0.01	0.08	0.01	0.01
5	Рашаан сувиллын зардал	2.1	0.6	0.8	0.2	2.0	1.1
6	Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний зардал	-	0.7	-	0.7	-	1.1
7	Тахир дутуугийн тэтгэвэр авагчдын тэтгэврийн даатгалын шимтгэл	-	1.6	-	-	-	1.5
Нийт		7.6	31.5*	5.7	29.0*	7.2	36.0*

*Үйл ажиллагааны зардал, бусад зардал болон ДТШ 50 хувийн буцаалтын дүн ороогүй болно.

График 14. ҮОМШӨ-ний даатгалын сангийн зарлага /тэрбум.төг/

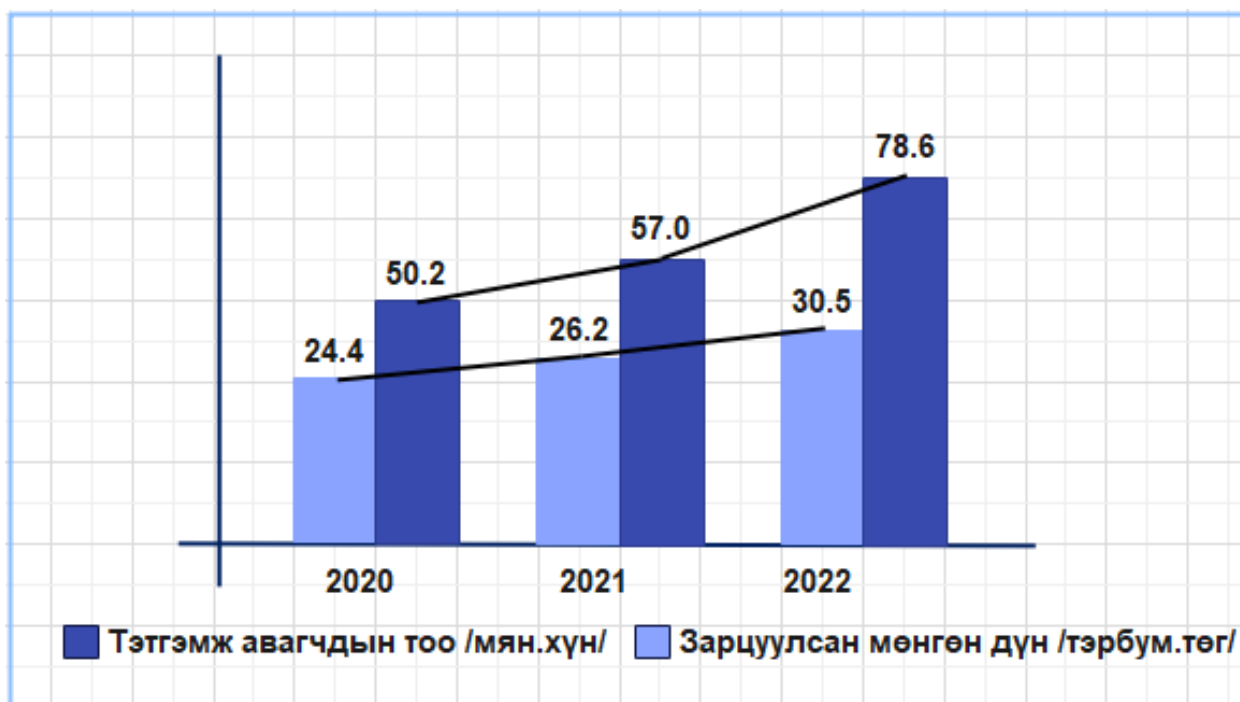


ҮОМШӨ-ний даатгалын сангийн зарлага 7.0 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн.

6.4 Ажилгүйдлийн тэтгэмж олголт

2022 онд ажилгүйдлийн даатгалын сангаас 30.5 мянган даатгуулагч 78.6 тэрбум төгрөгийн ажилгүйдлийн тэтгэмж авсан байна.

График 15. Ажилгүйдлийн тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн



ДОЛОО. ЭРХ ЗҮЙН БАРИМТ БИЧГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ХЯНАЛТ

7.1 Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилт

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар МУ-ын Засгийн газрын тогтоол, МУ-ын Ерөнхий сайдын захирамж, ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл, МУ-ын Ерөнхий сайдын албан даалгавар, НДҮЗ-ийн тогтоолын нийт 52 шийдвэрийн 81 заалтын хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд 90.2 хувьтай байна. Үүнд:

- МУ-ын ЗГ-ын тогтоолын 21 шийдвэрийн 30 заалтаас 11 шийдвэрийн 20 заалт бүрэн хэрэгжиж, 2 шийдвэрийн 2 заалт 90 хувийн биелэлттэй, НДБ-ын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэх боломжгүй хасуулах саналтай 2 шийдвэрийн 2 заалт, хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй 6 шийдвэрийн 6 заалт;
- МУ-ын Ерөнхий сайдын 2 захирамжийн 4 заалт бүрэн хэрэгжиж 100 хувийн биелэлттэй;
- ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэлийн 18 шийдвэрийн 26 заалтаас 13 шийдвэрийн 20 заалт бүрэн хэрэгжиж, НДБ-д хамааралгүй байгаа тул хасуулах саналтай 2 шийдвэрийн 3 заалт, хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй 3 шийдвэрийн 3 заалт;
- МУ-ын Ерөнхий сайдын албан даалгавар 1 шийдвэрийн 1 заалт бүрэн хэрэгжиж 100 хувийн биелэлттэй;
- НДҮЗ-ийн 7 тогтоолын 17 заалт бүрэн хэрэгжиж 100 хувийн биелэлттэй;
- Бусад хамтарсан тушаалын 3 заалт бүрэн хэрэгжиж 100 хувийн биелэлттэй байна.

7.2 Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжуудыг боловсронгуй болгох, Засгийн газрын тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилт

Нийгмийн даатгалын багц хуулийн төслийг УИХ-аар хэлэлцүүлж байна.

Нийгмийн даатгалын багц хуулийн төсөл, үзэл баримтлалын шинэчлэлийн хүрээнд 2021 онд Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэмжийн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай хууль, Хувийн нэмэлт тэтгэврийн тухай хуулийн төслийг боловсруулан ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, УИХ-д өргөн мэдүүлээд байсан юм. Гэвч Нийгмийн даатгалын багц хуулийн төслийг УИХ-д өргөн мэдүүлсний дараа УИХ-аас Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж, ЗГ-аас 2022 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн НДС-аас олгож байгаа болон цэргийн алба хаасны тэтгэвэр авч байгаа тэтгэвэр авагчдын тэтгэврийн хэмжээг 15-43 хувиар нэмэгдүүлсэн нь өргөн мэдүүлсэн багц хуулийн төсөлд тусгасан зарим зүйл, заалтыг хэрэгжүүлэх боломжгүй нөхцөл үүссэн. Мөн УИХ дахь олонхын бүлгээс хуулийн төслүүдийг хуримтлалын нэгдсэн сантай уялдуулж дахин боловсруулах чиглэл өгсөн, ЗГ-ын бүтэц, бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт орсон зэрэг шалтгааны улмаас Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн болон Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулийн төслийг буцаан татан авч, үүссэн нөхцөл байдалд нийцүүлэн дахин боловсруулж, ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, УИХ-д өргөн мэдүүлэв. УИХ-ын 2022 оны намрын чуулганаар хуулийн төслийг хэлэлцэхээр шийдвэрлэсэн бөгөөд хуулийн төсөлд олон нийтээс санал авах, хэлэлцүүлэг хийх үйл ажиллагааг зохион байгуулж байна.

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн төсөлд НД-ын тогтолцоо, зарчим, төрөл, хэлбэр, хамрах хүрээг тогтоох, НД-д даатгуулах, шимтгэл төлөх, НДС бүрдүүлэх, уг сангийн хөрөнгийг хуваарилах, зарцуулах, тайлагнах, хяналт тавих болон НД-ын үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тодорхойлох харилцааг тусгана. Мөн НД-ын тогтолцооны зарчим, даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалтын удирдлага, мэдээллийн нэгдсэн сан, цалин хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын итгэлцүүр, шимтгэлийг нөхөн төлүүлэх, буцаан олгох, тэтгэврийн нөөц санг байгуулах, нэрийн дансны бүртгэлийг мөнгөжүүлэх, мөнгөжүүлсэн орлогыг өвлүүлэх, шимтгэлийн өр, хөөн хэлэлцэх хугацааг тогтоох, НДС-ийн хэтийн тооцоолол хийх, сангийн эрсдэлийг үнэлэх, санал, дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий мэргэжлийн хороог ажиллуулах зэрэг шинэ зохицуулалтыг тусгалаа.

Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулийн төсөлд олон давхаргат тэтгэврийн тогтолцоог нэвтрүүлэх, ахмад настан бүрд суурь тэтгэвэр олгох, иргэн бүр сайн дурын үндсэн дээр хувийн тэтгэврийн нэмэлт даатгалд даатгуулж, нэмэгдэл тэтгэвэр авах, тэтгэврийг индексжүүлэн нэмэгдүүлэх, хуваарилалтын тогтолцооноос хуримтлалын тогтолцоонд шилжих асуудлуудыг тусгалаа.

Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэмжийн тухай хуулийн төсөлд НДС-аас олгох тэтгэмжийн бүх харилцааг энэ хуулиар бүхэлд нь зохицуулах бөгөөд ажил олгогчид шимтгэлийн хөнгөлөлт үзүүлэх, донор болсон даатгуулагчид хөдөлмөрийн чадвар түр алдсан, ихэр хүүхэд төрүүлсэн эхийн амаржсаны тэтгэмжийн хэмжээг тус тус нэмэгдүүлэх, ажилгүйдлийн тэтгэмжийн хэмжээг ОУХБ-ын стандартад нийцүүлэх, ажил олгогчид 3 жилд нэг удаа 15 хувиар шимтгэлийн хөнгөлөлт үзүүлэхээр зохицуулсан байна.

Нийгмийн даатгалын сангаас олгох үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай хуулийн төсөлд урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний зардлын төлбөрийг нэмэгдүүлэх, даатгуулагчийн протез, ортопедын үнийг 3 жил тутамд 1 удаа бүрэн чөлөөлөх, үйлдвэрлэлийн осол гаргаагүй ажил олгогчид 15 хувиар шимтгэлийн хөнгөлөлт үзүүлэх, үйлчилгээг цахимжуулах асуудлууд тусгагдсан.

Хувийн нэмэлт тэтгэврийн тухай хуулийн төсөлд МУ-д анх удаа хувийн нэмэлт тэтгэврийн тогтолцоог бий болгох хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, ахмад настнууд ирээдүйд олон эх үүсвэрээс тэтгэвэр авах, хангалттай орлогын эх үүсвэртэй байх боломжийг олгохоор зохицуулав.

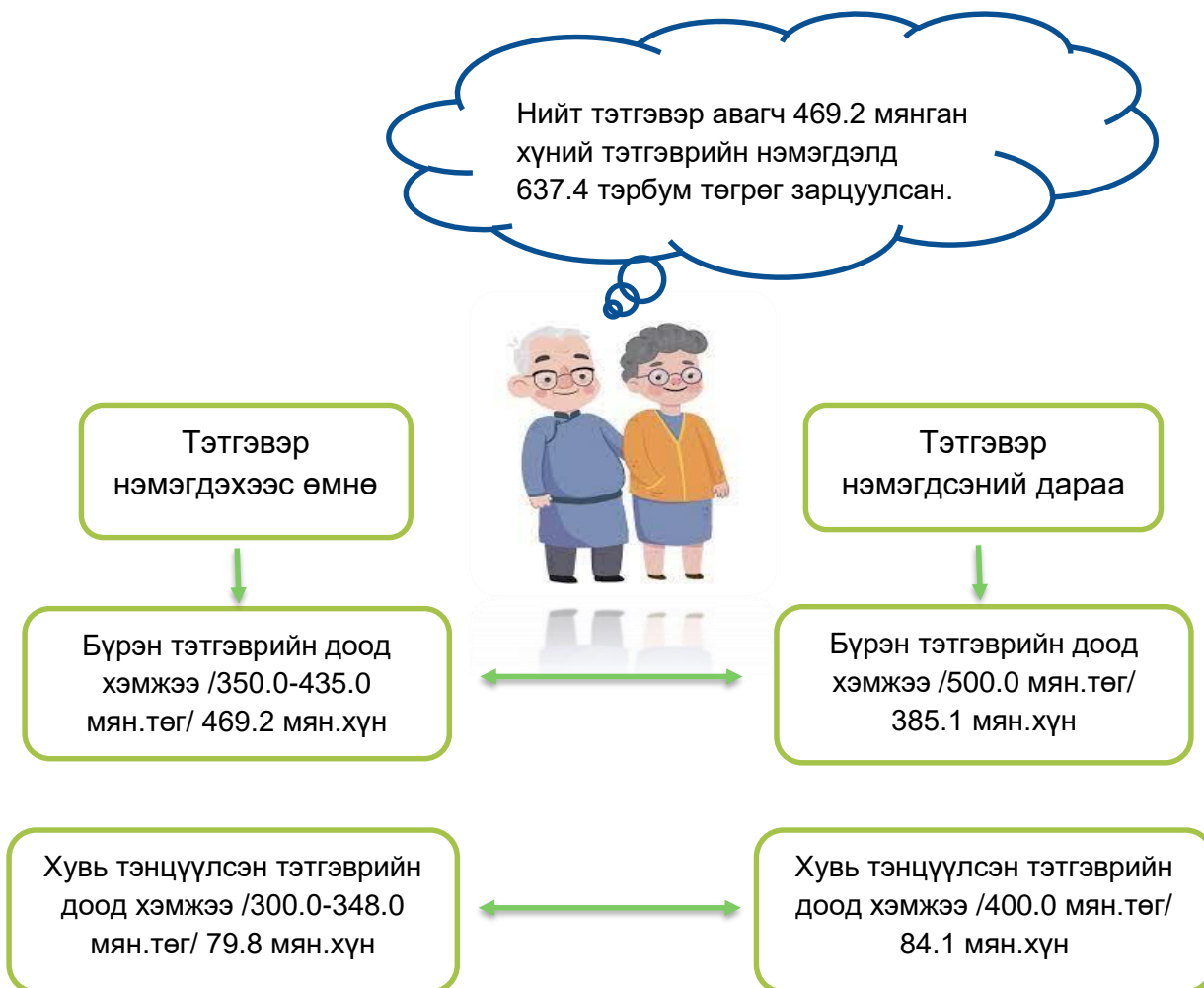
Тэтгэврийн хэмжээг дахин нэмэгдүүлж, дундаж тэтгэвэр 555.6 мянган төгрөгт хүрлээ.

ЗГ-ын 2022 оны “Тэтгэврийн хэмжээг нэмэгдүүлэх тухай” 63 дугаар тогтоолын дагуу тэтгэвэр нэмэгдүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулж, НДС-аас болон цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн дагуу олгож байгаа тэтгэврийн хэмжээг 15 хувиар тус тус нэмэгдүүлэн, бүрэн тэтгэврийн доод хэмжээг 500.0 мянган төгрөг, хувь тэнцүүлсэн тэтгэврийн доод хэмжээг 400.0 мянган төгрөгөөр шинэчлэн тогтоож, нэмэгдсэн тэтгэврийг 2022 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн олгож эхэллээ. Уг арга хэмжээнд 469.2 мянган тэтгэвэр авагч хамрагдаж, тэтгэврийн нэмэгдэлд 637.4 тэрбум төгрөг зарцуулсны дүнд дундаж тэтгэвэр 555.6 мянган төгрөгт хүрлээ.

Энэ арга хэмжээний дүнд 2022 оны 01 дүгээр сарын байдлаар тэтгэвэр авч байсан 469.2 мянган хүний тэтгэвэр дунджаар 130.8 мянган төгрөгөөр, үүнээс бүрэн тэтгэвэр авч байсан 385.1 мянган хүний тэтгэвэр дунджаар 150.0 мянган төгрөгөөр, хувь тэнцүүлсэн тэтгэвэр авч байсан 84.1 мянган хүний тэтгэвэр дунджаар 100.0 мянган төгрөгөөр, дундаж тэтгэвэр 424.8 мянган төгрөгөөс 555.6 мянган төгрөгт хүрч, дунджаар 130.8 мянган төгрөгөөр буюу 30.8 хувиар тус тус нэмэгдсэн.

Нийт тэтгэвэр авагчдын 58.1 хувь нь доод хэмжээ /350 000 төг/-ний тэтгэвэр авч байсан бол тэтгэвэр нэмэгдүүлэх арга хэмжээний дараа тэтгэвэр авагчдын 76.1 хувь нь доод хэмжээ /500 000 төг/ авдаг боллоо. Тэтгэвэр нэмэгдүүлэхийн өмнө бүрэн тэтгэврийн доод хэмжээнээс дээш /350 001-435 000 төгрөг/ тэтгэвэр авч байсан 75.4 мянган хүн, хувь тэнцүүлсэн тэтгэврийн доод хэмжээнээс дээш /300 001-348 000 төгрөг/ тэтгэвэр авч байсан 4.4 мянган хүн, нийт 79.8 мянган хүний

тэтгэврийн хэмжээ нь тэтгэврийн доод хэмжээ /500 000 төг/-ээр өөрчлөн тогтоогдсон.



НАЙМ. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЦАХИМЖУУЛАЛТ, ЧАНАР, ХҮРТЭЭМЖ

8.1 Мэдээлэл технологийн үйл ажиллагаа

УИХ-аас 2022 онд баталсан хууль тогтоомжийн өөрчлөлт болон хэрэглэгчдийн хүсэлтээр НД-ын үйлчилгээнд шинээр 3 систем, 15 сервис үйлчилгээг нэвтрүүлж, програм хангамжуудад 110 гаруй удаагийн өөрчлөлт хийв.

НД-ын нэгдсэн мэдээллийн санд 55.4 мянган ажил олгогч, 1104.8 мянган албан журмын, 164.5 мянган сайн дураар даатгуулагч, 473.8 мянган тэтгэвэр авагчийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл бүхий 74GB мэдээлэл агуулагдаж байгаа бөгөөд тогтмол баяжуулалт хийж, 160 загвараар 250 гаруй удаа мэдээллийн боловсруулалт, судалгаа хийж, хэрэглэгчдийг мэдээллээр хангалаа.

Төрийн мэдээлэл солилцооны ХУР системээр дамжуулан 18 байгууллагатай холбогдох мэдээллийг тогтмол солилцож байна. Тэтгэмжийн даатгалын сангаас олгох хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны, жирэмсэн болон амаржсаны, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас олгох ажилгүйдлийн тэтгэмжийн үйлчилгээг

цахимжуулахтай холбогдуулан төрийн мэдээлэл солилцооны ХУР системд 10 төрлийн, төрийн цахим үйлчилгээний нэгдсэн портал E-Mongolia-д 5 төрлийн сервисийг шинээр боловсруулан хүргүүлсэн.

8.2 Нийгмийн даатгалын үйлчилгээний чанар, хөгжүүлэлт, хүртээмж

НД-ын гар утасны аппликейшнийг 250.0 мянга орчим даатгуулагч идэвхтэй хэрэглэж байна. Тайлангийн хугацаанд 3555 иргэнд баталгаажуулалтын нууц дугаарыг цахим хэлбэрээр олгож, утсаар 1402 иргэнд заавар зөвлөгөө өгсөн.

“Даатгуулагчид зориулсан веб” системийг ашиглан нийтдээ 69.9 мянган даатгуулагч сайн дурын даатгалын гэрээ байгуулах, сунгах, төлбөрөө төлөх үйлчилгээнд хамрагдсан бөгөөд “Даатгуулагчид зориулсан веб” систем, “Нийгмийн даатгал” аппликейшн, “Нэгдсэн лавлагааны програм”-аас нийтдээ 2.4 сая орчим QR кодтой шимтгэл төлөлтийн лавлагаа тодорхойлолт авсан байна.

Төрийн үйлчилгээний 109 ТҮЦ машинаар үзүүлж буй үйлчилгээний хүртээмжийг өргөжүүлэн даатгуулагч 2000-2005 оны НД-ын шимтгэл төлөлтийн тодорхойлолтоо авах боломжийг нэмж бүрдүүлсэн. Тайлангийн хугацаанд 156.9 мянган иргэн ТҮЦ машинаас 4 төрлийн лавлагаа тодорхойлолтоо хэвлэн авсан байна.

НДБ-д цахимаар нийтдээ 5803, үүнээс: www.ndaatgal.mn вебсайтын “Санал хүсэлт” буланд 178 санал хүсэлт, асуулт, “Нийгмийн даатгал” аппликейшнээр 5085 санал хүсэлт, ЗГ-ын Иргэд олон нийттэй харилцах 11-11 төвд 540 иргэдээс асуулт, хүсэлт ирүүлснийг ажлын 5 хоногт багтаан хариуг хүргүүлж ажиллалаа.

ЕС. ЭМНЭЛЭГ ХӨДӨЛМӨРИЙН МАГАДЛАЛ

Улсын хэмжээнд хөдөлмөрийн чадварын алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон нийт 103235 иргэн байгаагаас НДС-аас 64717 иргэн, НХС-аас 38518 иргэн байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 2.2 хувиар буурсан байна. Үүнээс: Нийслэлийн хэмжээнд 39586 /38.4%/ иргэн, орон нутгийн хэмжээнд 63649 /61.6%/ иргэн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгожээ. Мөн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг шинээр тогтоолгосон 9778, сунгуулсан 93475, цуцлуулсан 9294, нас барсан 2461, хөдөлмөрийн нөхцөл сольсон 82, ажлын цаг хорогдуулсан 4 иргэн байна.

Тайлангийн хугацаанд нийт 5 удаагийн дахин магадлалаар Сүхбаатар дүүрэг, Говь-Сүмбэр, Дорноговь, Баянхонгор, Сүхбаатар, Баян-Өлгий аймгуудад 1406 иргэнийг дахин магадалж үүнээс: 1025 /79.2%/ иргэний хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг хэвээр магадлан, 332 /26.3%/ иргэний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын заалт, хувь, хугацааг өөрчилж, 49 /4%/ иргэний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг цуцлахаар шийдвэрлэлээ. Мөн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хугацаа тогтоолгосон даатгуулагч /иргэн/-ийн тоогоор улсын дундаж /3.2/-аас өндөр байгаа Ховд, Архангай, Дорнод аймгуудад ЭМЯ-ны мэргэжлийн салбар зөвлөлүүдтэй хамтарсан магадлал хийж, нийт хөдөлмөрийн чадвар алдсан 2493

иргэний хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоосон байдалд хяналт шалгалт хийж, 1430 даатгуулагч /иргэн/-ийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг хэвээр магадлан, 223 даатгуулагч /иргэн/-ийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг цуцалж, 773 даатгуулагч /иргэн/-ийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хугацаа, заалт, оношийг тус тус өөрчилж магадлав.

АРАВ. ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

Тайлант хугацаанд Өвөрхангай, Сүхбаатар, Төв аймаг, Баянзүрх дүүргийн НДХ-т Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг 2017-2021 онуудын сангийн болон үйл ажиллагааны санхүүгийн баримтууд, тэтгэвэр, тэтгэмжийн хувийн хэрэг болон бусад анхан шатны баримтыг хамруулан шалгалаа.

Хүснэгт 8. Хяналт, шалгалтад хамрагдсан НДХ, зөрчлийн дүн

Тайлангийн хугацаа	№	Шалгалтад хамрагдсан аймаг, дүүргийн нэр	Илэрсэн төлбөр, зөрчлийн дүн /сая.төг/	Шалгалтын хэлбэр
2022 он	1	Төв аймгийн НДХ	178.3	Төлөвлөгөөт хяналт, шалгалт
	2	Сүхбаатар аймгийн НДХ	24.1	
	3	Өвөрхангай аймгийн НДХ	0	
	4	Баянзүрх дүүргийн НДХ	1,727.5	
		Нийт дүн	1,929.9	

Дээрх шалгалтаар үндэслэлгүй баримтаар шүүхийн шийдвэр гаргуулсан, хуурамч архивын лавлагаа гаргуулан хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгон авсан 86 хүнтэй холбоотой 1,834.0 сая төгрөг, байцаагчийн алдаанаас 103 хүнд илүү тооцож олгосон 61.9 сая төгрөг, 50 хүнд дутуу олгосон 44.8 сая төгрөг, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас 44 хүнд үндэслэлгүйгээр олгосон 29.6 сая төгрөг, 1 хүнд дутуу олгосон 1.1 сая төгрөгийн тус тус төлбөр, зөрчил илрүүлэн, 698.5 сая төгрөгийн төлбөрийг нөхөн төлүүлэхээр улсын байцаагчийн акт тогтоож 81.9 хувийг барагдуулав.

Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, салбарын хэмжээнд ААНБ, иргэнтэй холбоотой асуудлаар аймаг, орон нутагт 401, нийслэлд 503 зөрчлийн шинжтэй нийт 904 үйлдлийг шалгалаа. Шалгалтад хамрагдсан зөрчлийн 89.6 хувь буюу 810 хэргийг хялбаршуулсан журмаар, 0.3 хувь буюу 3 хэргийг зөрчлийн хэрэг нээж, 9.0 хувь буюу 81 гомдол, мэдээллийг хүлээн авахаас татгалзаж, 1.1 хувь буюу 10 хэргийг харьяаллын дагуу шилжүүлсэн байна. Нийт 894 ААНБ-д 1,155.8 сая төгрөгийн төлбөр, зөрчил илрүүлэн нөхөн төлүүлэхээр шийдвэрлэсний 586.5 сая төгрөгийн төлбөр, зөрчлийг орон нутгийн НДХ-үүд, 568.2 сая төгрөгийн төлбөр, зөрчлийг дүүргийн НДХ хариуцан шийдвэрлэж, 2022 оны 12 дугаар сарын 01-ний байдлаар нийт төлбөр, зөрчлийн 79.2 хувь буюу 915.3 сая төгрөгийг барагдуулаад байна. Шалгалтад хамрагдсан 811 байгууллагад Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу 203.0 сая

төгрөгийн торгууль оногдуулах арга хэмжээ авч, 98.4 хувь буюу 200.0 сая төгрөгийг барагдуулав. Нийт торгуулийн 64.2 сая төгрөгийг орон нутгийн НДХ-ийн, 138.8 сая төгрөгийг холбогдох дүүргийн НДХ-ийн дансанд төвлөрүүллээ.

АРВАН НЭГ. МЭДЭЭЛЭЛ СУРТАЛЧИЛГАА, ИЛ ТОД БАЙДАЛ, ОЛОН НИЙТТЭЙ ХАРИЛЦАХ

11.1 Хэрэглэгчийн үнэлгээ

НДБ-ын шударга байдлын үнэлгээг 2022 онд Авлигатай тэмцэх газраас “Эс Ай Си Эй” үнэлгээний байгууллагатай хамтран үнэлсэн бөгөөд тус үнэлгээгээр нийт төрийн байгууллагын хэмжээнд 83.2 оноогоор хоёрдугаар байр эзэлсэн.

НДБ-аас иргэд даатгуулагч, ажил олгогчдод үзүүлж буй үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх зорилгоор ХНХЯ-тай хамтран АХБ-ны “Төсөв, санхүүгийн тогтвортой байдлыг бэхжүүлэх төсөл”-ийн санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр 21 аймаг, 8 дүүрэг /Багахангай дүүргээс бусад/-ийн НДХ-д дотоод хяналт, хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжийн судалгааны системийг нэвтрүүлэн, киоск төхөөрөмж байршуулаад байна.

Энэхүү киоск төхөөрөмжийг байршуулснаар иргэн өөрт нь үйлчилгээ үзүүлсэн төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэх боломжтой болох бөгөөд ингэснээр иргэдийн сэтгэл ханамжийн түвшинг тодорхойлон НДБ-ын үйл ажиллагаа, үйлчилгээг сайжруулах, үйлчилгээний стандартын хэрэгжилтийг дүгнэх, байцаагч, ажилтнуудын ажлын ачааллыг хэмжих, тэдний ажлын үр дүнг бодитой үнэлэх ач холбогдолтой юм.

Уг киоск төхөөрөмжөөс иргэд, даатгуулагчид дараах үйлчилгээг авах боломжтой. Үүнд:

- Үйлчилгээний дугаар авч дарааллын дагуу үйлчлүүлэх;
- Тэтгэвэр, тэтгэмж тогтоолгоход, шинээр ажил олгогчоор бүртгүүлэхэд шаардлагатай баримт бичгийн жагсаалтыг харах, хэвлэн авах, сайн дурын даатгалын гэрээ байгуулах, ЭМД-ын шимтгэлээ төлөхтэй холбоотой мэдээлэл авах;
- НД-ын үйлчилгээ, байцаагчийн үйл ажиллагаанд үнэлгээ өгөх. /киоск дээрх болон үйлчилгээний тасалбар дээрх QR кодоор, мессежээр, веб линкээр гэх мэт/
- Лавлагаа авах зэрэг.

“Дотоод хяналт, хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжийн судалгааны систем”-ийг 2022 оны 08 дугаар сараас ашиглаж эхэлсэн бөгөөд НДБ-аас үзүүлж байгаа 30 гаруй нэр төрлийн үйлчилгээнд иргэд, даатгуулагч, тэтгэвэр авагчид 1-5 оноогоор үнэлгээ өгөх боломжтой юм. Төхөөрөмжийг ашиглаж эхэлснээс хойш 2023 оны 03 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд аймаг, дүүргийн НДХ-ийн 589 байцаагч ажилтны 148402 иргэнд үзүүлсэн 170784 үйлчилгээ /давхардсан тоогоор/ бүртгэгдсэн байна. Үүнээс 16002 иргэн өөрийн авсан үйлчилгээндээ үнэлгээ өгсөн бөгөөд үнэлгээний дундаж нь 4.8 гарсан байна.

11.2 Сургалт, сурталчилгаа, олон нийттэй харилцах

Тайлангийн хугацаанд албан хаагчдын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх чиглэлээр нийт 1046 удаагийн сургалтыг зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 21678 албан хаагчийг хамруулсан байна.

Ажил олгогч, даатгуулагчийн Нийгмийн даатгалын тухай хууль тогтоомжийн ойлголтыг дээшлүүлэх чиглэлээр 3299 удаагийн сургалтыг явуулж, 13949 аж ахуйн нэгжийн 241533 иргэд, даатгуулагчид оролцов.

МУ-ын ЗГ-ын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт “Нийгмийн даатгалын шинэчлэл хийж, иргэн бүрд суурь тэтгэвэр олгох, хувийн даатгалын үйлчилгээнд хамрагдах боломж бүхий олон давхаргат тэтгэврийн тогтолцоонд шилжинэ” гэсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд ХНХЯ, Европын Холбооны Европын Комиссын техникийн туслалцаатайгаар “Үндэсний тэтгэврийн шинэчлэл” сэдэвт семинарыг зохион байгуулав. Тус семинарт Литва, Бельги, Польш, Словени улсын зөвлөхүүд оролцож, өөрийн орны болон Европын Холбооны бусад гишүүн орны туршлагаас хуваалцлаа.



“Үндэсний тэтгэврийн шинэчлэл” семинар /2022.09.12/

Нийт 892 удаагийн явуулын үйлчилгээ, 187 нээлттэй өдөрлөгийг зохион байгуулж, 146383 иргэд, даатгуулагчдад НД-ын талаар мэдээлэл, зөвлөгөө, үйлчилгээ үзүүллээ.

Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомж, үйлчилгээний талаар @sigomongolia сошиал хуудсаар НДБ-ын танилцуулга ном, 7 заавар, гарын авлага, 53 постер мэдээлэл, 4 шторк, 71 удаагийн цаг үеийн буюу нийт 133 удаагийн мэдээллийг бэлтгэн түгээснийг давхардсан тоогоор 2.8 сая хүн үзсэн байна.

Хэвлэл мэдээллийн 81 /давхардсан тоогоор/ байгууллагаар дамжуулан 578 удаагийн давтамжтайгаар Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомж, үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаарх мэдээллийг иргэд, даатгуулагчдад хүргэж, хэвлэл мэдээллийн байгууллагыг эх сурвалж, мэдээллээр хангав.

2022 онд НДБ үүсэж, хөгжсөний 80 жилийн ой тохиосон бөгөөд уг ойд зориулсан арга хэмжээний хүрээнд “НДБ-ын 80 жил-Хөгжил шинэчлэлийн алсын хараа” зөвлөгөөнийг зохион байгуулж, НДБ-ын түүхэн замнал, үйл ажиллагаа, Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомж, үйлчилгээний ач холбогдлыг олон нийтэд сурталчлах, үйл ажиллагаагаа НД-ын харилцаанд оролцогч талуудад тайлагнаж шинэчлэлийн асуудлыг хэлэлцлээ.



“Нийгмийн даатгалын байгууллагын 80 жил-хөгжил, шинэчлэлийн алсын хараа” зөвлөгөөн 2022 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдөр зохион байгуулав

Иргэд, даатгуулагчдын санал хүсэлтэд шуурхай хариулах, эргэх холбоог хангах зорилгоор @sigomongolia сошиал хуудсанд чатбот мессенжерийг ажиллуулж, нийт 75519 иргэн мэдээлэл авахаар хандсанаас 60738 иргэн автомат хариулагчаас мэдээлэл авсан бол 11125 иргэн тухайлсан зөвлөгөө мэдээлэл авахаар, 2619 иргэн бусад асуудлаар, 1037 иргэн санал, гомдлоо илэрхийлж хандсаныг тухай бүр шийдвэрлэв. Мөн 3500 орчим иргэн сэтгэгдэл, санал хүсэлтээ илэрхийлснийг тухай бүр хариулан, санал гомдлыг холбогдох газарт шилжүүлэн шийдвэрлүүллээ.

11.3 Лавлах үйлчилгээ

НД-ын үйлчилгээний лавлах утсаар нийт 113329 иргэн үйлчилгээний ажилтантай холбогдож шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг авсан бол автомат хариулагчаас 67886 иргэн мэдээлэл, зөвлөгөө сонссон байна. Автомат хариулагчаас авсан мэдээллийг агуулгаар нь ангилж үзвэл тэтгэвэртэй холбоотой 7020, тэтгэмжтэй холбоотой 27106, сайн дурын даатгалтай холбоотой 6727, ЭХМТК-той холбоотой 1334, НД-ын шимтгэл төлөлттэй холбоотой 5167, ажлын бус цагаар болон бусад асуудлаар 20532 иргэн холбогдсон байна. Мөн хуульд орсон өөрчлөлтийн дагуу автомат хариулагчийн мэдээллийг шинэчлэв.

11.4 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

НДБ-ын хэмжээнд Шилэн дансны тухай хууль, ЗГ-ын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавигдах мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-д заасны дагуу шилэн дансны цахим хуудсанд НД-ын 33 байгууллага, НДС-ийн 31 салбар эрх, нийт 238 хэрэглэгчээр хандан НДС-ийн болон байгууллагын шилэн дансны мэдээллийг төсөв, гүйцэтгэлийн 9, хөрөнгө

оруулалт, тендер, худалдан авалтын 5, бусад 7, нийт 21 төрлийн мэдээллийг байршуулсан.

НД-ын төв, орон нутгийн байгууллагууд 2022 онд нийт 10069 мэдээллийг байршуулахаас 10040 мэдээллийг мэдээлж, мэдээлэл байршуулалт 99.7 хувьтай байна. Үүнээс:

- Хугацаанд нь байршуулсан мэдээлэл 9565, биелэлт 95.0%
- Хугацаа хоцроосон мэдээлэл 475, нийт байршуулбал зохих мэдээллийн 4.7%
- Мэдээлээгүй 29, нийт байршуулбал зохих мэдээллийн 0.3%-ийг тус тус эзэлж байна.

11.5 Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа



Тайлант хугацаанд БНСУ-д хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэдээс НДС-д нийт 2.5 тэрбум төгрөгийн НД-ын шимтгэлийн орлогыг төвлөрүүлж, давхардсан тоогоор 13.1 мянган хүнд Нийгмийн даатгалын тухай хууль тогтоомж, БНСУ-ын Үндэсний тэтгэврийн даатгалын сангаас буцаан олголт авах талаар мэдээлэл, заавар зөвлөгөө өгч, сурталчиллаа. БНСУ-ын Үндэсний тэтгэврийн даатгалын сангаас 74 иргэн шимтгэлээ нэхэмжилж, 51 иргэн 179.5 сая воны шимтгэлээ буцаан авсан бөгөөд 23 иргэний нэхэмжлэх шалгагдаж байна. БНСУ-д хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллаж буй иргэд, даатгуулагчдад 2 улсын хэлэлцээрийн дагуу МУ-ын тэтгэврийн даатгалд 1005 даатгуулагчийг хамруулснаас шинээр 374, гэрээ сунгасан 468, ажил олгогч, даатгуулагчийн хүсэлтээр дахин гэрээг шинэчилсэн 163 хүн байна. Мөн тус улсад ажиллаж амьдарч байгаа иргэдээс шинээр 215 даатгуулагчийг сайн дураар даатгалд хамруулав.

МУ-ын 34 иргэн БНУУ-аас сар бүр тэтгэвэр авч байна. Тус улсад ажилласан жилээ баталгаажуулж, өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох хүсэлт гаргасан 2 иргэний тэтгэврийг шинээр тогтоож, 26 иргэний холбогдох материалыг илгээгээд байна.



МУ, ОХУ-ын хооронд НД-ын салбарт хамтран ажиллах хэлэлцээрийг шинэчлэхтэй холбоотой зохион байгуулсан 2 талын ажлын хэсгийн цахим уулзалтад оролцож, хэлэлцээрийн төсөлд оруулахаар тохирсон нэмэлт, өөрчлөлтүүдийг тусгаж, талууд өөрийн улсын хууль тогтоомжийн дагуу хэлэлцээрийн төслийг дотооддоо үргэлжлүүлэн хэлэлцэхээр тохиролцов.

МУ, БНТУ-ын ЗГ хоорондын "Нийгмийн хамгааллын тухай хэлэлцээр"-ийг хэрэгжүүлэхэд ашиглах маягтын загваруудыг 2 талын ажлын хэсгийн гишүүд боловсруулж, 2022 оны 03 дугаар сарын 02-нд талууд албан ёсоор баталснаар хэрэгжилтийг зохион байгуулж эхлэв.





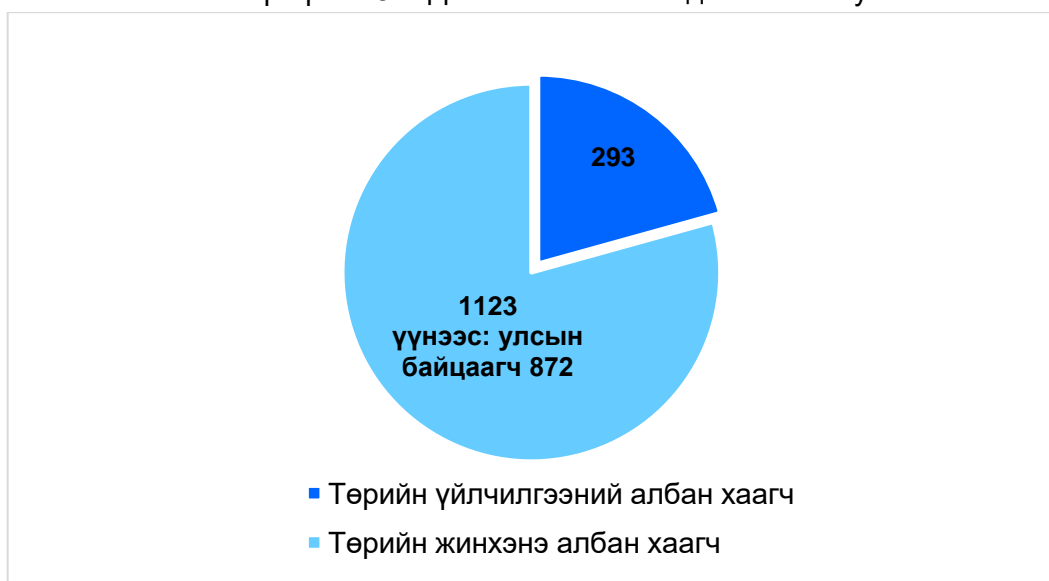
МУ, БНКаЗУ хооронд тэтгэврийн салбарт хамтран ажиллах хэлэлцээрийг хэлэлцэх шинжээчдийн ажлын хэсгийн 12 дахь удаагийн уулзалтаар хэлэлцээрийн төслийн эцсийн хувилбарыг тохиролцов.

АРВАН ХОЁР. ДОТООД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

12.1 Хүний нөөц

НД-ын салбарын хэмжээнд 1416 /100%/ ажилтан, албан хаагч ажиллаж байгаагаас санхүү, эдийн засгийн мэргэжилтэй 1062 /75.0%/, эрх зүйч 44 /3.1%/, бусад мэргэжлийн албан хаагч 310 /21.9%/ байна.

График 16. НДБ-ын албан хаагчдын албан тушаалын ангилал, тоо



НД-ын салбарт ажиллагсдын 70.9 хувь нь эмэгтэйчүүд, 55.6 хувь нь 40 хүртэлх насны хүмүүс байна.

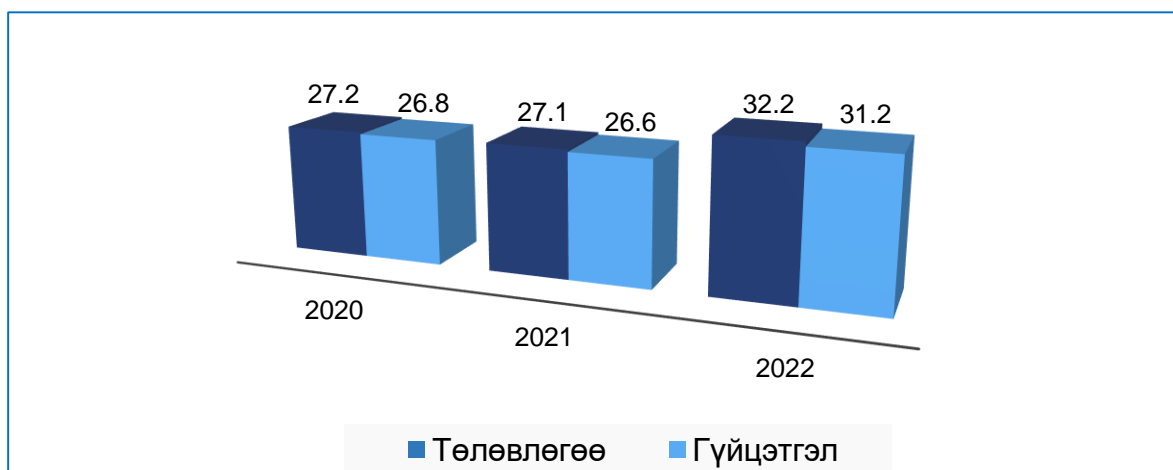
Хүснэгт 9. НДБ-ын албан хаагчдын нас, хүйсийн мэдээлэл

№	Нас	Тоо	Хүйс	Тоо
1	30 хүртэлх	273	Эрэгтэй	412
2	31-40	504	Эмэгтэй	1004
3	41-50	411	-	-
4	51-60	228	-	-

12.2 Үйл ажиллагааны зардал

НДБ-ын 2022 оны үйл ажиллагааны зардалд 32.2 тэрбум төгрөг батлагдсанаас 31.2 тэрбум төгрөгийг зарцуулж, 1.0 тэрбум төгрөгийг хэмнэсэн байна. Нийт зардлын 74.0 хувь буюу 23.1 тэрбум төгрөгийг ажилтан, албан хаагчдын цалин хөлс, НД-ын шимтгэлд зарцуулжээ.

График 17. НДБ-ын үйл ажиллагааны зардал /тэрбум.төг/



АРВАН ГУРАВ. ДҮГНЭЛТ

НДҮЗ нь тайлант хугацаанд УИХ-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ний өдрийн 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”, 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, 2015 оны 53 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төрөөс тэтгэврийн шинэчлэлийн талаар баримтлах бодлого”, ЗГ-ын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө, Нийгмийн даатгалын үйлчилгээний маркетингийн дунд хугацааны хөтөлбөр (2019-2022 он)-ийг хэрэгжүүлэхдээ хууль тогтоомжоор хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулсан байна.

УИХ-ын 2021 оны 56 дугаар тогтоолоор баталсан МУ-ын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөөнд НД-ын чиглэлээр хэрэгжүүлэхээр 1 зорилт бүхий 1 арга хэмжээ тусгагдаж, хэрэгжилтийн явцыг жилийн эцсийн байдлаар дүгнэж үзэхэд 70.0 хувь буюу “Тодорхой үр дүнд хүрсэн” байна.

2022 онд 10 зорилтын 67 арга хэмжээ бүхий гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө батлуулан хэрэгжүүлж, жилийн эцсийн гүйцэтгэлд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд 94.8 хувьтай байна.

Тайлангийн хугацаанд НД-ын шимтгэлийн орлого 2,379.9 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээс 2,668.6 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг 112.1 хувиар биелүүлж, 2868.1 мянган хүн /давхардсан тоогоор/-д тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардалд 3,415.7 тэрбум төгрөг зарцуулав.

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар МУ-ын ЗГ-ын тогтоол, МУ-ын Ерөнхий сайдын захирамж, ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл, МУ-ын Ерөнхий сайдын албан даалгавар, НДҮЗ-ийн тогтоолын нийт 52 шийдвэрийн 81 заалт хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхэд хэрэгжилт 90.2 хувьтай байна.

Тайлангийн хугацаанд гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан зорилт, арга хэмжээ нь оновчтой тодорхойлогдсон, шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн

хүрсэн, удирдлага зохион байгуулалт сайн, ажил үүргийг зохих түвшинд биелүүлжээ.

Цаашид НД-ын талаар төрөөс баримтлах бодлогын хэрэгжилтийг хангуулах, НДС-ийн орлого бүрдүүлэх, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардлыг хугацаанд нь олгох, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад чиглэсэн зохицуулалтыг хийж, холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах, даатгуулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт, арга хэмжээний үр дүнг улам сайжруулах шаардлагатай байна.

Аудитын дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1,8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.5-д заасны дагуу Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх нэгтгэсэн санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө /өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан тодруулгууд/ төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ. Санхүүгийн нэгдсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд 36 төсвийн байгууллагын санхүүгийн тайланг нэгтгэснээс 4 байгууллагыг түүвэрт хамруулж, 31 байгууллага “Өөрчлөлтгүй”, 1 байгууллага “Хязгаарлалттай” санал дүгнэлт авсан байна. Санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт 285.0 сая төгрөгийн 22 санхүүгийн алдааг аудитын явцад залруулж, 6.6 сая төгрөгийн зөрчилд 12 төлбөрийн акт, 174,033.0 сая төгрөгийн зөрчилд 33 албан шаардлага, 595.8 сая төгрөгийн зөрчилд 39 зөвлөмжүүдийг тус тус хүргүүлсэн.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар үзсэн нийцлийн асуудлаар 3,998.3 сая төгрөгийн 14 албан шаардлага, 595.8 сая төгрөгийн 16 зөвлөмж хүргүүлсэн байна.

Нийгмийн даатгалын сангийн 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар Капитал банкны эрх хүлээн авагчаас авах авлага барагдуулаагүй, Чингис хаан банкин дахь харилцах дансны үлдэгдэл санд төвлөрөөгүй, олон жилийн насжилттай авлага барагдаагүй зэрэг 172,179.9 сая төгрөгийн материаллаг зөрчил илэрч, 6 албан шаардлага өгсөн. Зөрчлийн дүн болон 172,179.9 сая төгрөг нь бидний тогтоосон материаллаг байдлын түвшин 29,689.0 сая төгрөгөөс хэтэрсэн тул Хязгаарлалттай дүгнэлт өгсөн.

Албан шаардлага:

- Капитал банкнаас 73,999.9 сая төгрөгийн авлагаас тайланд онд 1,744.8 сая төгрөгийг мөнгөн хэлбэрээр, 2,905.2 сая төгрөгийн 32 нэр төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг хүлээн авч, данс бүртгэлд тусгаж, жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд 69,350.0 сая төгрөгийн авлагын үлдэгдэлтэй байна. Капитал банкнаас авах авлагыг үе шаттай барагдуулах, холбогдох төрийн байгууллагуудтай хамтарч ажиллах;

- Чингис хаан банкинд байршиж буй НДС-ийн 96,105,9 сая төгрөгийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлийг НДС-ийн төв санд төвлөрүүлээгүй, тус банктай 2021 онд байгуулсан “Төлбөр тооцооны үүрэг хэсэгчлэн гүйцэтгэх тухай” гэрээний үүргээ бүрэн биелүүлээгүй тул зөрчлийг давтан гаргахгүй, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлж ажиллах;
- Санхүүгийн тайланд олон жилийн насжилттай, найдваргүй болох эрсдэлтэй иргэн, аж ахуй нэгж байгууллага, татан буугдсан банк, даатгалын компани болон Нийслэлийн өмчийн харилцааны газраас авах 6,451.2 сая төгрөгийн авлагыг барагдуулах талаар өмнөх онд өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлж, хууль хяналтын байгууллагад хандан барагдуулаагүй зөрчлийг арилгах;
- Капитал банкны эрх хүлээн авагчаас шилжүүлэн авсан “Энхтайван найрамдлын ордон”-г 2021 онд “М” ХХК-тай гэрээ байгуулж түрээсэлсэн боловч, гэрээний үүргийг хангуулаагүйгээс жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд 87.9 сая төгрөгийн авлагын үлдэгдэлийг баталгаажуулаагүй тул түрээсийн авлагын үлдэгдлийг тооцоо нийлж бүртгэх, зөрчлийг арилгах, алдааг давтан гаргахгүй байх, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлж ажиллах;
- Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын санхүү, төсвийн үйл ажиллагаанд илэрсэн алдаа, зөрчилд дүн шинжилгээ хийж, дотоод хяналтын үйл ажиллагаа, хариуцлагыг сайжруулах, аудитын зөвлөмжийн дагуу төлөвлөгөө, удирдамж гаргаж, үе шаттай хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллах;

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН
АЖЛЫН АЛБА